

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete 15 HP
Specialpedagogexamen
VT 2023
Fakulteten för lärarutbildningar

Specialpedagogens roll och uppdrag i förskolan

**The special education teacher's role and tasks in
the preschool**

Pernilla Järpell & Rebecca Parmfjord

Författare

Pernilla Järpell och Rebecca Parmfjord

Titel

Specialpedagogens roll och uppdrag i förskolan

Engelsk titel

The special education teacher's role and tasks in the preschool

Handledare

Catarina Graham

Bedömande lärare

Linda Petersson- Bloom

Examinator

Helena Sjunnesson

Sammanfattning

Syftet med föreliggande studie är att undersöka specialpedagogens yrkesroll, samt att undersöka specialpedagogens arbetsuppgifter och tiden som läggs på respektive uppgift. Utifrån studiens syfte formulerades två forskningsfrågor fram som inriktade sig på att synliggöra specialpedagogens roll och arbetsuppgifter. I analysarbetet utgick vi från det systemteoretiska perspektivet kopplat till följande systemteoretiska begrepp: helhet, delar, nivåer, relationer, system, variation. Studiens semistrukturerade intervjuer möjliggjorde insamlingen av kvalitativa data, där deltagande respondenter bestod av lokala och centrala specialpedagoger.

I resultatet framgick det att specialpedagogens uppdragsbeskrivning i den kommun där undersökningen har gjorts är tydlig, specialpedagogerna upplever att handledning, relationsskapande och insatsarbete är deras främsta uppgifter, vilket också tar upp mycket av deras tid. Resultatet visar att specialpedagogerna i kommunen är samstämmiga gällande vikten av ett gott samarbete mellan specialpedagog, rektor, pedagoger och vårdnadshavare och att tillsammans med pedagoger arbeta förebyggande och hälsofrämjande för att skapa en inkluderande förskola.

Ämnesord

Specialpedagogens yrkesroll, förskola, arbetsuppgifter, handledning, systemteori

Author

Pernilla Järpell och Rebecca Parmfjord

Title

The special education teacher's role and tasks in the preschool

Supervisor

Catarina Grahm

Assessing teacher

Linda Petersson- Bloom

Examiner

Helena Sjunnesson

Abstract

The purpose of this study is to examine the professional role of the special educator and to investigate the tasks and time spent on each task by the special educator. Based on the study's purpose, two research questions were formulated to highlight the special educator's role and tasks. In the analysis, the study used the systemic perspective linked to the following systemic theory: wholeness, parts, levels, relationships, systems, and variation. The study's semi-structured interviews enabled the collection of qualitative data, with participating respondents consisting of local and central special educators.

The results showed that the special educator's job description in the municipality where the study was conducted is clear. The special educators perceive that guidance, relationship building, and intervention work are their primary tasks, which also take up much of their time. The results indicate that the special educators in the municipality are consistent regarding the importance of good cooperation between the special educator, principal, teachers, and guardians and collaborating with teachers to prevent and promote health to create an inclusive preschool.

Keywords

Special educator's professional role, preschool, work tasks, supervision, systems theory.

Förord

Detta examensarbete har utförts i avslutande kurs på specialpedagogprogrammet vid Kristianstad Högskola. För att kunna genomföra uppsatsen har vi varit beroende av de specialpedagoger som valde att ställa upp på våra intervjuer. Vi vill rikta ett stort tack till er! Att få ta del av era erfarenheter, tankar och reflektioner kring er yrkesroll har varit intressant och lärorikt för oss som blivande specialpedagoger. Under arbetets gång har vi haft ett bra stöd från vår handledare, Catarina Grahm, som bidragit med konstruktiv kritik och feedback. Vi vill även tacka våra studiekollegor i handledningsgruppen för er respons. Det har tagit mycket tid att ta sig igenom och slutföra examensarbetet och det har varit en intensiv period. Vi vill också tacka våra familjer för er förståelse för att vi spenderat så mycket tid på arbetet. Vi, Rebecca och Pernilla, har tagit lika ansvar och samarbetat i examensarbetets alla delar. En av oss genomförde två av intervjuerna och den andra genomförde tre. Vi har båda tagit ansvar för arbetets olika delar och båda har varit delaktiga i varje kapitel på så sätt att en av oss har haft ansvaret för att börja skriva och sedan har den andra av oss fortsatt och kompletterat.

Innehåll

1. Inledning	8
1.1 Problemområde	8
1.2. Syfte och forskningsfrågor	10
<i>Syfte</i>	10
<i>Frågeställningar</i>	10
2. Bakgrund	10
2.1 Specialpedagogik	10
2.2 Specialpedagogisk verksamhet	11
2.3 Specialpedagogens roll	11
2.4 Specialpedagogiska perspektiv	12
3. Tidigare forskning.....	13
3.1 Sökprocess.....	13
3.2 Specialpedagogens roll och uppdrag.....	13
3.3 Pedagogiska relationer	16
3.4 Likvärdighet	17
3.5 Sammanfattning	17
4. Teoretiska utgångspunkter	18
4.1 Systemteorin.....	18
4.2 Relationellt perspektiv	20
5. Metod.....	21
5.1 Val av metod	21
5.2 Intervju som metod	21
5.3 Urval.....	22
<i>Urvalspersoner</i>	22
5.4 Genomförande.....	22
5.5 Bearbetning	23
5.6 Etiska överväganden	23
5.7 Trovärdighet & tillförlitlighet	24
6. Resultat	25
6.1 Hur ser specialpedagogens uppdrag ut i förskolan i den aktuella kommunen?	25
<i>Uppdrag</i>	25
<i>Handledning</i>	25

<i>Kartläggningsprocessen</i>	26
<i>Verksamhetsutveckling</i>	27
<i>Samarbete</i>	28
6.2 Hur ser specialpedagogen på sin egen roll?	29
<i>Ledarskap</i>	29
<i>Möjligheter och hinder med ledarskapet</i>	30
<i>Perspektiv på specialpedagogik</i>	31
<i>Konsekvenser av de olika perspektiven</i>	32
6.3 Sammanfattning av resultat	33
7. Analys	34
7.1 Hur ser specialpedagogens uppdrag ut i förskolan i den aktuella kommunen?	35
7.2 Hur ser specialpedagogen på sin egen roll?	37
7.3 Slutsatser	38
8. Diskussion	38
8.1 Resultatdiskussion.....	38
8.2 Metoddiskussion	40
<i>Tillförlitlighet och generaliserbarhet</i>	41
8.3 Framtida forskning	42
8.4 Implikationer för praktiken	43
8.5 Avslutning	43
Referenser	44
Bilaga 1	48
Samtycke till att delta i studien kring specialpedagogens roll och uppdrag i förskolan.....	48
Bilaga 2	49
Intervjufrågor	49

1. Inledning

I förskolans läroplan, Lpfö 18 (2018) står det att förskolan särskilt ska uppmärksamma de barn som är i behov av särskilt stöd samt att alla barn har rätt till en likvärdig utbildning som är anpassad och utformad efter varje enskilt barns behov och förutsättningar. Vidare står det att barn som av psykiska, fysiska eller av andra skäl är i behov av särskilt stöd har rätt till det stöd som deras speciella behov kräver i förskolans verksamhet. Lundqvist (2018) belyser att det specialpedagogiska kunskapsområdet under de senaste åren har uppmärksammats i större utsträckning än tidigare. För att barn ska få en bra start och en god grund för fortsatt utbildning och livet i övrigt betonas vikten av arbetet med tidiga insatser då det anses vara av stor betydelse för barnets vidare utveckling. Specialpedagogikens övergripande syfte beskrivs ofta vara att främja inkludering samt motverka exkludering, genom att undanröja hinder som står i vägen för inkludering. Fokus riktas mot samspelet mellan personer och omgivningen, både i utbildningssammanhang och samhället i stort. I examensordningen (SFS 2017:1111) för specialpedagogexamen beskrivs hur specialpedagogen vid avslutad utbildning ska inneha och visa kunskap samt förmåga inom flera olika områden för att självständigt kunna arbeta som specialpedagog för barn och elever i behov av särskilt stöd.

1.1 Problemområde

Vi vill belysa specialpedagogens roll i förskolan då vi upplever att denna inte är så uttalad och tydlig vad gäller hur uppdraget ser ut i förhållande till examensordningen för specialpedagogexamen. Palla (2021) lyfter att en stor del av den befintliga forskningen inom specialpedagogik har bedrivits i andra delar av utbildningssystemet än i förskolan. Enligt en sammanställning av forskning utifrån det specialpedagogiska fältet som gjordes av Emanuelsson m.fl. (2001) fanns endast ett fåtal studier inom förskoleområdet, vilka i sin tur fokuserade på enskilda barn och på dessa barns individuella ansträngningar. Specialpedagogens roll och uppdrag har inte heller reglerats varken i Skollagen (SFS 2010:800) eller i Läroplanen för förskolan, Lpfö18 (2018). I en motion från regeringen finns dock nu ett förslag, som träder i kraft sommaren 2023, att det ska finnas en speciallärare eller specialpedagog inom elevhälsan i skolan, det ska alltså inte räcka med att endast inneha specialpedagogisk kompetens. Göransson och Lindqvist m.fl. (2015) beskriver i sin studie att den specialpedagogiska yrkesrollen fortfarande diskuteras inom professionsforskningen huruvida yrkestiteln är en profession eller inte. Med en profession menas att man genomgått

en utbildning som resulterat i en speciell examen. Fram till året 2011 då förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare trädde i kraft (2011:326), krävdes ingen speciell examen för att arbeta med specialpedagogiskt stöd inom skolan.

Då vi båda är verksamma i förskolan blir det naturligt för oss att rikta fokus mot förskolan. Palla (2021) ger exempel på vad som kännetecknar specialpedagogisk didaktik i förskolan. Den specialpedagogiska didaktiken handlar om att utgå från varje barns förutsättningar, kunskaper och styrkor, att utgå från en barngrupp där alla finns med från början, det vill säga inkluderande undervisning. Vidare menar författaren att det handlar om att sträva efter att arbeta finstämt, taktfullt och anpassat i relativ didaktisk takt mellan individ och grupp, att skapa utrymme för barns olikheter i flerstämmig undervisning samt att identifiera otakt som grund för vidareutveckling.

I examensordningen för specialpedagogprogrammet (SFS 2017:1111) står det att studenten för specialpedagogexamen ska visa förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete och i arbetet med att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer. Barnets bästa ska enligt Skollagen (SFS 2010:800), kap. 1 § 10, vara utgångspunkten i all utbildning. Med anledning av detta bör både huvudmannen och rektor i förskolan därför ha rutiner för hur barnets bästa utreds samt hur barnets bästa beaktas i beslut som påverkar barnen i förskolan. En barnkonsekvensanalys, med syftet att bedöma vilka konsekvenser ett beslut får för det enskilda barnet eller för en grupp barn, kan göras för att utreda vad som är det bästa för barnet. Det är av vikt att ta hänsyn till de resultat som framkommer för att på så sätt säkerställa att barnets bästa utgör utgångspunkten i utbildningen. Att specialpedagogens roll och arbete i förskolan varken finns reglerat i Skollagen (SFS 2010:800) eller i Läroplan för förskolan (2018) tänker vi skulle kunna vara en anledning till att den specialpedagogiska rollen och arbetsbeskrivningen upplevs otydlig både för verksamma specialpedagoger och andra aktörer inom förskolans praktik.

På uppdrag av Skolforskningsinstitutet och Vetenskapsrådet gjordes av Palla (2020) en kartläggning av tidigare nationell forskning med olika infallsvinklar på specialpedagogik i förskola. I kartläggningen synliggjordes att det vid detta tillfälle fanns 31 forskningsstudier, gjorda inom Norden och som var av praktik- och professionsnära relevans. I studierna dominerades specialpedagogernas egna röster i endast 8 av studierna, vilket i sig visar på behovet av mer forskning där specialpedagogers egna röster blir hörda.

1.2. Syfte och forskningsfrågor

Syfte

Syftet med studien är att bidra med att tydliggöra, öka förståelsen för och öka kunskapen om hur specialpedagogens roll och uppdrag i förskolan i en mindre kommun kan se ut. Studiens fokus riktas mot hur specialpedagoger som är verksamma inom förskolan ser på sin roll samt hur deras uppfattningar sitt uppdrag ser ut.

Frågeställningar

- Hur ser specialpedagogens uppdrag ut i förskolan i den aktuella kommunen?
- Hur ser specialpedagogen på sin egen roll?

2. Bakgrund

I bakgrunden kommer vi att beskriva de begrepp som anses vara centrala för studien. De begrepp som beskrivs nedan är specialpedagogik, specialpedagogisk verksamhet, specialpedagogens roll och specialpedagogiska perspektiv.

2.1 Specialpedagogik

Specialpedagogik definieras av Jakobsson och Nilsson (2011) enligt följande: ”Specialpedagogik är ett komplext och tvärvetenskapligt kunskapsområde som inrymmer flera olika synsätt och perspektiv” (s.23)

Person (2013) definierar specialpedagogik som ett kunskapsområde med rötter i den pedagogiska disciplinen med uppgift att stötta pedagogiken då variationen av elevers olikheter medför att den vanliga pedagogiken inte räcker till. Lundqvist (2018) beskriver hur specialpedagogiken i Sverige tidigare betraktades som ett kunskapsområde som trädde in för att hjälpa barn och elever med problem men att den numera också betraktas som ett kunskapsområde som också inriktar sig på att förebygga svårigheter och problem genom att utveckla lärmiljöer och stödinsatser.

2.2 Specialpedagogisk verksamhet

Lundqvist (2018) lyfter begreppet specialpedagogisk verksamhet och menar att det handlar om praktiskt specialpedagogiskt arbete vilket utförs av förskollärare, barnskötare, lärare, fritidspedagoger, speciallärare, specialpedagoger och annan personal i förskolor och skolor. Vidare nämns att begreppet är ett paraplybegrepp som innefattar åtskilliga typer av aktiviteter. Aktiviteter som beskrivs ingå är att bedriva förebyggande arbete i lärmiljöer så att problem och svårigheter inte uppstår, utreda svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå för att få förståelse för orsaker, planering, implementering och utvärdering av åtgärder som syftar till att främja barns deltagande i undervisning, lärande och utveckling. Vidare ingår att utveckla lärmiljöer med syfte att förbättra socialt klimat och höja lärmiljöers meningsfullhet och kvalitet, specialpedagogisk handledning och rådgivning till all personal som arbetar med barn i behov av extra stöd samt till vårdnadshavare och andra aktörer och att bedriva elevhälsoarbete tillsammans med andra professioner.

von Ahlefeldt Nisser (2014) konstaterar att man sedan länge lyft fram att samverkan och samarbete är positivt för barn i behov av stöd. Oklart är dock hur samarbetet och samverkan ska se ut, mellan vilka samarbetet ska ske samt under vilka former det ska bedrivas vilket innebär en stor fråga för den enskilda förskolan att hantera.

2.3 Specialpedagogens roll

I examensordningen (SFS 2017:1111) för specialpedagogexamen beskrivs hur den färdiga specialpedagogen ska inneha och visa kunskap samt förmåga inom flera olika områden, vilka krävs för att självständigt kunna arbeta som specialpedagog för barn och elever i behov av särskilt stöd. Specialpedagogen ska bland annat bygga sitt arbete på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt inneha fördjupad kunskap och förståelse inom specialpedagogik. Specialpedagogen ska också visa förmåga att medverka i utvecklingsarbete och förebyggande arbete samt i arbetet med att undanröja hinder och svårigheter på organisations, grupp- och individnivå med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever. Vidare ska specialpedagogen visa fördjupad förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner samt ha insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med olika aktörer. Specialpedagogen bör också ha insikt, och visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att fortlöpande utveckla sin kompetens.

I Skolverkets publikation, *Skolverkets allmänna råd med kommentarer- Måluppfyllelse i förskolan* (2017), framgår i avsnittet om särskilt stöd att rektorn tillsammans med arbetslaget bör bedöma hur utformningen av verksamheten ska se ut så att barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling ges det stöd som deras speciella behov kräver. Vidare står det att detta arbete kontinuerligt bör följas upp och utvärderas för att på så sätt synliggöra om stödinsatserna är ändamålsenliga. Barns behov av stöd kan enligt Skolverket (2017) inte förstås som en egenskap hos barnet utan måste betraktas som situationsbundet vilket innebär att behovet är relaterat till vad som händer i mötet mellan barnet, pedagogerna och miljön i förskolan.

2.4 Specialpedagogiska perspektiv

Det salutogena perspektivet fokuserar enligt Hylander och Guvå (2017) på faktorer som främjar psykisk och fysisk hälsa och där hälsofrämjande insatser ses som en förutsättning för barns utveckling och lärande. Vidare skriver författarna att förebyggande och främjande insatser betonas i Skollagen (SFS 2010:800), vilket innebär en inriktning på verksamheten som helhet och då också utifrån ett systemiskt perspektiv. Med ett systemiskt perspektiv är hela lärmiljön av betydelse för varje enskilt barn. Insatser som görs gentemot ett barn kommer även att ge effekter för hela gruppen och de insatser som görs gentemot gruppen kommer således också att ge effekt hos enskilda barn. Vidare menar Hylander och Guvå (2017) att det i detta perspektiv görs kopplingar även till det relationella perspektivet vilket innebär att det då är viktigare att ta reda på vad elever förmår göra i det sammanhang de befinner sig i än att diagnosticera individuella skolsvårigheter som egenskaper hos eleverna. Vikten av att lärmiljön stödjer barnets utveckling, och att det barnet gör sker i relation till andra och den miljö de befinner sig i, är något som det relationella perspektivet betonar.

Göransson och Lindqvist m.fl. (2015) lyfter i sin artikel, att det kopplat till idéer om vad som är skolans primära uppgift, ofta urskiljs två problem inom det specialpedagogiska perspektivet. Perspektiven som ofta benämns är det relationella perspektivet och det kategoriska perspektivet. Utifrån det relationella perspektivet betraktas snarare faktorer inom elevernas miljö vara orsaken till att en del elever hamnar i skolsvårigheter. Perspektivet riktar också fokus på olika typer av specialpedagogiska insatser som är verkningsfulla för att förebygga, minska och undanröja skolsvårigheter. Det kategoriska perspektivet menar forskarna har sina rötter i den medicinska-psykologiska traditionen och som ofta kan benämnas som det traditionella perspektivet, bristperspektiv eller kategoriska perspektivet.

Skolsvårigheter eller brister hos eleverna formuleras inom det kategoriska perspektivet i form

av termer av olika diagnoser och funktionsvariationer. Perspektivet kritiserar för att problematiken individualiseras och därigenom riskerar att bortse från orsaker mer på en strukturell nivå såsom socio-ekonomiska olikheter, skolans styrning och organisation samt svårigheter att anpassa sig till elevernas olikheter och svårigheter.

Inom det kategoriska perspektivet beskriver Runström Nilsson (2021) att barnets egenskaper sätts i fokus. Inom detta perspektiv förläggs orsakerna till svårigheterna hos barnet genom exempelvis diagnoser och en kategorisering av barnet sker där bristerna söks hos barnet. Stödet som barnet upplevs vara i behov av ges av speciellt utbildade personer med målet att rätta till barnets eventuella brister.

3. Tidigare forskning

3.1 Sökprocess

I sökprocessen kombinerades olika sökord både på svenska och engelska, utifrån det valda problemområdet. Begreppet specialpedagog har varit det centrala begreppet, följt av sökordet förskola. Urval gjordes sedan genom läsning av rubrik samt av abstrakt där relevansen till vårt problemområde avgjorde begränsningen. Sökord som använts för att finna relevanta publikationer var specialpedagogen, roll, specialpedagog, förskola, special teacher, preschool, SENCO, special education teacher, role. Det sökord som öppnade upp för flest resultat var specialpedagogens roll. Vi har även varit inne på Vetenskapsrådet och sökt med sökordet förskola för att finna rapporter till föreliggande studie. Då urvalet gällande relevant forskning var begränsat gjordes ingen direkt begränsning vad gäller årtalen.

3.2 Specialpedagogens roll och uppdrag

I en studie gjord av von Ahlefeldt Nisser (2014) presenteras att specialpedagoger som är anställda inom förskola och grundskola har en uppfattning om att deras uppdrag handlar om att utveckla lärandemiljöer och vara del i arbetet med likvärdighet för barn och elever i skola/förskola i behov av särskilt stöd samt att bevaka att detta sker. I studien samlades empirin in med hjälp av samtal med rektorer, specialpedagoger och speciallärare, utifrån två projekt.

Studien tolkas utifrån Karen Barads teori om agentisk realism. Resultatet i studien visar att både specialpedagoger och speciallärare ser på det förebyggande arbetet som ett viktigt uppdrag. Att vara en kvalificerad samtalspartner där specialpedagogen deltar i samtal med andra yrkesgrupper samt att delta i kvalificerade samtal med ledningen kring exempelvis organisationsfrågor menar specialpedagogerna och speciallärarna är en del av det förebyggande arbetet. Vad gäller definitionen av vad ett kvalificerat samtal är finns det delade tankar om. En del menar att en del av de spontana samtalen som sker i korridoren eller i personalrummet är ett slags kvalificerade samtal medan andra menar att dessa samtal inte kan definieras som kvalificerade samtal. Att regelbundet genomföra samtal på bestämda schemalagda tider, och med ett tydligt mandat för speciallärare eller specialpedagoger att leda samtal, uttrycks i studien som viktigt. Det upplevs också vara av vikt att ledningen organiserar och planerar för kvalificerade samtal. Andra saker som belyses som betydande är möjligheten att sitta ner och diskutera pedagogiska frågor i arbetslag men även enskilt med pedagoger. Betydelsefullt är också att skapa samtals arenor som ett sätt att skapa möten mellan människor där erfarenhetsutbyte kan göras och där en vilja av att mötas kan skapas.

Gäreskog och Lindqvist (2020) belyser i sin studie specialpedagogernas egna tankar kring sitt uppdrag. Studien ingick som en delstudie i en större helpopulationsstudie. I delstudien samlades empiri in med hjälp av enkäter som skickades ut till samtliga 523 specialpedagoger i Sverige som tog examen vid specifika år och som vid tidpunkten för studien var verksamma inom förskolan. I resultatet synliggörs hur specialpedagogernas själv beskriver hur de i sitt uppdrag arbetar med konsultation där de handleder, ger råd och stöttar förskollärarna i deras uppdrag och arbete. Forskarna beskriver också hur specialpedagogerna genom sitt utifrånperspektiv kan ge nya infallsvinklar och hur de genom dessa har möjlighet att påverka förskollärarnas syn på bland annat barn i behov av särskilt stöd. Vidare beskrivs att en stor del av uppdraget går ut på samverkan med rektorer, förskollärare vårdnadshavare, psykologer, logopedier men även instanser som habiliteringen, barn och ungdomspsykiatri samt barnavårdscentralen. Några specialpedagoger beskriver också hur de stöttar förskollärarna i arbetet med att göra kartläggning och i att upprätta handlingsplaner men också att de medverkar och bidrar i olika utbildningsinsatser och olika former av kompetensutveckling. Studien tar utgångspunkt i Abbots (1988) resonemang om anspråk på jurisdiktion med koppling till professionen, specialpedagog, och behörighetsområdet vilken professionen strävar efter att kontrollera/äga.

I en studie gjord av Renblad och Brodin (2014) belyses specialpedagogens roll i förskolan. Studien tar utgångspunkt i en innehållsanalys som utgår utifrån styrdokument som Skollagen (2010:800) och Läroplanen för förskolan (2018) samt utifrån tidigare forskning på området. Forskarna har i studien genomfört intervjuer med tre specialpedagoger vilka alla jobbar mot förskolan i en mindre kommun. Resultatet belyser betydelsen av att ha tillgång till specialpedagog samt beskriver att specialpedagogens roll i förskolan till största delen handlar om handledning, rådgivning och stöttning. Specialpedagogens samverkande roll med vårdnadshavare och andra aktörer nämns också av forskarna som en stor del av specialpedagogens roll och uppdrag i förskolan.

Forskning gjord av Lindqvist (2013) angående specialpedagogens roll och vad lärare, specialpedagoger och speciallärare själva tycker om arbetsuppgifterna kopplade till SENCO. Studien är en enkätstudie av kvalitativ art och är en sammanläggningsavhandling som bygger på fyra delstudier. Syftet i studien är att undersöka hur olika yrkesgrupper ser på arbetet om barn i behov av särskilt stöd. Fokus har dock legat på yrkesgrupperna, specialpedagoger och rektorer. Studiens teoretiska ramverk bygger på kritisk pragmatism. Resultatet visar att 90% av lärarna i studien tycker att specialpedagogen och speciallärarens arbete framför allt ska rikta sig mot individer som kategoriserats som elever i behov av särskilt stöd. Enbart ett litet antal av deltagarna tyckte att specialpedagogens uppdrag gällande skolutveckling var en viktig del, men dessa respondenter var specialpedagoger och speciallärare själva. Vidare blir det i forskningen också synligt att specialpedagogens roll är otydlig, både från staten men också inom skolan vilken är deras egen arbetsplats.

Göransson och Lindqvist m.fl. (2015) lyfter i sin studie att det är svårt att definiera specialpedagogens roll i skolan. Studien är en helpopulationsstudie där data samlades in via enkäter till samtliga specialpedagoger och speciallärare som tagit examen enligt examensordningarna år 2001, 2007 och 2008. Studien tar utgångspunkt i en rad olika teoretiska perspektiv, bland annat utbildningsfilosofi och professionsforskning, vilka också är utgångspunkt för tolkningen av resultatet. Specialpedagogens roll är svårdefinierad och att forskningsöversikten som forskarna presenterar tyder på att de finns relativt få studier om specialpedagogens och speciallärarens yrkesroll, hur de praktiserar ämnet samt om vilka grunder de har för att göra anspråk på vissa arbetsuppgifter framför andra yrkesgrupper. Vidare lyfter de att det enda styrdokument som egentligen definierar specialpedagogens yrkesroll är examensordningen.

Studien gjord av Agalotis och Kalyva (2009) handlar om specialpedagogens ansvar i den grekiska skolan. Studien tar inte ansats i någon specifik teori utan refererar till annan forskning som är relaterad till specialpedagogens roll och användningsområde inom skolan. Forskaren har använt sig av en enkätstudie som metod, i vilken femtio skolor deltagit. I forskningen beskrivs att specialpedagogen i den grekiska skolan ansvarar för ca 8 barn som denne undervisar i särskilda undervisningsgrupper. Specialpedagogerna är dock inte anställda på en skola utan dess kompetens efterfrågas vid behov. De grekiska lärarna belyser att de hellre vill att specialpedagoger anställda på skolorna för att på så sätt lättare kunna fullfölja sitt arbete och sin yrkesroll. I studien problematiseras specialpedagogens roll i den mening att specialpedagogens rollbeskrivning inte är tydlig samt att den också är svårdefinierad.

3.3 Pedagogiska relationer

I en rapport gjord av Persson på uppdrag av Vetenskapsrådet (2015) presenteras en kunskapsöversikt över hur tidigare forskning med longitudinell design övertygande visat på betydelsen av interaktion mellan förskolepersonal och barns lärande och utveckling på lång sikt. Forskningsöversikten har en explorativ ansats då det inte tidigare gjorts några översikter om förskolan som har likvärdighet i fokus och som konstruerat indikatorer som kan göra det möjligt att mäta den. Forskningen visar hur interaktion som kännetecknas av hög känslighet, lyhördhet och dialog och samspel positivt påverkar barns språkliga, kognitiva och sociala förmågor. Det är de pedagogiska relationerna mellan personal och barn i förskolan som forskningen anger är mest avgörande för förskolans kort- och långsiktiga effekter på barns lärande och utveckling. De pedagogiska relationerna och det pedagogiska innehållet är skeenden som är integrerade i varandra. Innehållet skiljs alltså inte från interaktionen mellan förskolepersonal och barn. All interaktion har ett pedagogiskt innehåll, vilket påverkar barnens lärande och utveckling på så sätt att den sker i ett utbildningssammanhang. Studien belyser att det finns alltför få tillfällen till språklig interaktion mellan förskolepersonal och barn. Om dessa resultat ses som generella för förskoleverksamheten har de stor betydelse för de pedagogiska relationernas kvalitet. I rapporten belyser de även att det i förskolor som karakteriseras av hög kvalitet i de pedagogiska relationerna råder ett förhandlingsklimat mellan förskolepersonal och barn där man gör överenskommelser om teman och aktiviteter att arbeta med. De belyser vidare att förskolor av hög kvalitet också använder konflikter som pedagogiska metoder.

3.4 Likvärdighet

Sucuoglu m.fl. (2013) visar i sin nationella studie att förskollärare i sin grundutbildning får för lite kunskaper med sig när det handlar om att möta alla barn och att i förskolan arbeta med inkludering. Studiens teoretiska ansats tar utgångspunkt i begreppet inkludering samt utifrån tidigare forskning. I studien samlades data in med hjälp av enkäter som besvarats av en studiegrupp med 30 förskollärare. Resultatet redogör för att förskollärarna har bristande kunskaper i förhållande till vad de förväntades kunna vad gäller inkludering, bedömning och anpassningar, stötta i barnens språk och tal och i olika undervisningstekniker. I studien medger nästan alla förskollärare att de har otillräckliga kunskaper och färdigheter när det handlar om att undervisa barn i behov av särskilt stöd.

I en studie gjord av Takala (2012) tas inget tydligt anspråk på någon teori, det finns inte heller någon metodgenomgång redovisad. I studien görs med hjälp av en innehållsanalys, en jämförelse mellan Finland och Norge, med utgångspunkt i bland annat utbildningssystem samt PISA-resultat, gällande specialundervisningen i de olika länderna. I studien belyses att Finland och Norge trots sin geografiskt nära placering har stora skillnader när det kommer till det specialpedagogiska arbetet i skolorna. Forskaren belyser i sin resultatdiskussion att Finland garanterar alla medborgare en likvärdig skolgång, där tidiga insatser och specialundervisning av högt utbildade professioner är en stor del för att nå detta mål medan Norge däremot vill garantera en likvärdig skola för alla där ingen blir exkluderad.

3.5 Sammanfattning

Den tidigare forskning som presenterats visar bristen på aktuell forskning gällande specialpedagogens roll i förskolan men också gentemot specialpedagogik i förskolan, vilket blir ett problem på forskningsfältet. Relevant och aktuell forskning inom specialpedagogens roll och profession i stort är bristfällig och forskning saknas både på nationell och internationell nivå. Forskning gjord utanför Norden är bristfällig. Då den forskning som vi funnit relevant för studiens syfte till största delen är mellan 3-14 år gamla visar detta en brist på nyare forskning inom området. Bristen på aktuell forskning kring specialpedagogens roll i förskolan aktualiserar och visar vikten av att det görs mer forskning inom området och som därmed kan

tillföra nya kunskaper kring specialpedagogens roll och profession, en kunskapslucka vi hoppas bidra till att fylla med föreliggande studie.

4. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras det teoretiska ramverk som vi valt att utgå ifrån i föreliggande studie. Val av teori och begrepp grundar sig i vad som är relevant för vår studie och den empiri som samlats in. Studien tar utgångspunkt i systemteorin och det relationella perspektivet då specialpedagogens uppdrag, roll och arbetssätt kan påverkas av och sättas i relation till dessa. Systemteorin tar avstamp i flera olika begrepp, varav sex är utvalda för att appliceras på studiens resultat i analysen. De utvalda begreppen inom systemteorin är *helhet*, *delar*, *nivåer*, *relationer*, *system*, *konstans* och *variation*. Det relationella perspektivet är ett relevant specialpedagogiskt perspektiv som betonar och fokuserar relationer, kommunikation och samspel i lärmiljön. Inom det relationella perspektivet fokuseras begreppet *relationer* för att förstå och tolka resultatet i studie. Med relationer menas såväl sociala relationer men även relationer som finns mellan människan och sammanhanget eller omgivningen.

4.1 Systemteorin

Både Gjems (1997), Öquist (2018) och Nilholm (2019) beskriver hur systemtänkande handlar om att se världen i helheter och att helheten är större än delarna. Alla händelser i ett system hänger samman och påverkar varandra ömsesidigt vilket gör att helheten alltid får företräde. Vidare belyser Öquist (2018) hur sammanhanget och samspelet mellan formen, strukturen, och funktionen blir betydelsefullt och att det handlar om att se världen i termer av struktur, form, ordning och mönster och inte utifrån individer eller enstaka händelser. Förklaringar grundas i samspelet mellan delarna snarare än delarna själv. Med detta tankesätt ses ett eventuellt problem utifrån ett vidare perspektiv där sammanhang och mönster också tas i beaktande vilket bidrar till att nya perspektiv och handlingsalternativ uppenbaras. Individen och omvärlden ses som beroende av varandra. I Systemteorins öppna, dynamiska, levande system finns många olika vägar att gå, mot ett och samma slutmål. Förutom helhet är nivåer ett annat av systemteorins grundläggande begrepp. Författaren menar att det är av vikt att tänka i logiska nivåer oavsett om det handlar om att förstå hur en organisation är uppbyggd, hur verksam kommunikationen mellan människor är och hur det går till att lära sig nya saker. Vidare gör

Öquist (2018) en liknelse mellan de mänskliga systemen, samhällen och organisationer, och en spiraltrappa där trappstegen blir vidare och större ju högre upp man kommer. Ett fungerande samhälle kräver att de högre systemen är överordnade då de ställer in verksamheten på de lägre nivåerna men också att gränserna mellan systemets olika plan upprätthålls. De olika nivåerna i hierarkiska system måste vara separerade från varandra och varje nivå behöver behålla sin rätt att bestämma inom den egna nivån. Kommunikationen som bedrivs mellan nivåerna och som har som syfte att styra får endast ske med synpunkter gällande gränsvillkoren och aldrig i de enskilda fallen.

Nilholm (2019) beskriver hur vi får en förståelse för hur ett system fungerar genom att studera samspelet mellan delarna och relationen mellan systemet och omgivningen. För att tydliggöra samverkan mellan delarna i ett system gör Nilholm (2019) liknelsen med en kropp där organen, delen, har en struktur och en funktion och hur organen, delarna, samverkar i kroppen. De olika delarna i ett system samspelar både med varandra för att kunna upprätthålla systemet men också med omgivningen. Gjems (1997) beskriver att ett annat fokus inom systemteorin är relationer där man tänker att människorna i ett socialt system står i relation till varandra. Relationerna som beskrivs kan vara de relationer som finns mellan kollegor, mellan olika professioner och barn samt deras föräldrar men att relationerna också finns mellan professionsutövare och de material samt metoder de använder i sitt yrkesutövande. Vidare beskriver Gjems (1997) att varje system också dessutom i relation till andra system, till exempel förskola-skola och att fokus riktas mot mötena mellan de olika systemen.

Öquist (2018) lyfter konstans och variation som ytterligare centrala begrepp inom systemteorin. Begreppet konstans står för stabilitet, säkerhet och förutsägbarhet och begreppet variation står för förändring och frihet. Konstanterna kan exempelvis vara uniform som markerar tillhörighet, något som markerar rumsliga gränser men också indelning av arbetet i faser och scheman. Med hjälp av konstanterna kan ordning skapas i kaos vilket vidare möjliggör ett gemensamt arbete mot ett tänkt mål. Konstanterna behövs för att kunna ladda ny energi. Genom att bryta ordningen, det stabila och förutsägbara kan ibland vara enda vägen till ny information, nya mönster och nytt liv. Förbindelsen mellan vardagen och det oväntade ger energi och skapar mening. En oordning skapas vilken så småningom blir den nya ordningen. För att få till förändring välkomnar systemtänkaren därför oordning och störning i lagom dos. Vidare beskriver Öquist (2018) att man för att få till förändringar av ett system behöver identifiera systemets konstanter, det vill säga variationer som förekommer med viss

regelbundenhet. Dessa konstanter används för att skapa ny variation. Variationen som kan åstadkommas i ett system kan dock inte vara större än den kapacitet som finns inom det egna informationssystemet, det vill säga att du får bara svar på dina frågor så länge du också innehar förmågan att fånga upp svaren. Om de frågor vi ställer riktar uppmärksamheten mot skillnader kan vi tydligare se hur olika saker hänger samman vilket i sig är förutsättningen för att i senare skede kunna påverka ett skeende.

4.2 Relationellt perspektiv

Guvå och Hylander (2017) betonar att det relationella perspektivet har fokus på relationer och samspel. Med relationer menas både de sociala relationer som finns mellan lärare-elev eller elev-elev, men även de relationer som finns mellan människan och sammanhanget eller omgivningen. Allt som händer i ett sammanhang vävs samman och bildar ett sammanhang av relationer där både individer och företeelser utvecklas. Likheter och olikheter människor och sammanhang emellan gör att det inte alltid är möjligt att agera likadant i alla situationer. I arbetet som pedagog behöver man därför tänka och agera olika beroende på situation samt beroende på sammanhanget, även om det man vill åstadkomma är ungefär detsamma. Sammanhanget och de människor som vistas i den är på så vis medskapare av exempelvis ett klassrumsledarskap. Författarna belyser vikten av att se på svårigheter och problem utifrån vad barnet förmår göra utifrån sammanhanget i vilket barnet befinner sig i, i stället för att rikta fokus mot barnet och att det är barnet som har problem/svårigheter. Det relationella perspektivet betonar vikten av att skapa en lärmiljö som stöttar utvecklingen hos barnen och att det barnet gör sker i relation till andra samt den miljön barnen vistas i.

Enligt Ahlberg (2015) rör sig det relationella perspektivet om att skolsvårigheter studeras utifrån ett fokus på relationer och interaktion mellan olika parter. Mötet mellan barnet och lärandemiljön fokuseras för att finna svar på var i lärmiljön det brister men också varför det brister. Relationer och samspel mellan individ, grupp, skola och samhälle undersöks. Vidare understryker Ahlberg (2015) att svårigheterna som barnet får, uppstår i mötet mellan olika företeelser i utbildningsmiljön och uppstår i relationen mellan individen och omgivningens krav och problem. Inom det relationella perspektivet betraktas att barnet är *i* svårigheter. De stödjande åtgärder som kan behövas riktas då mot olika nivåer i förskolans/skolans verksamhet. Palla (2021) ser på det relationella perspektivet som en pedagogisk tankemodell som innebär ett förhållningssätt där specialpedagogiken samspelar med den övriga pedagogiska verksamheten och där fokus ligger på samspel och det som sker där i samt på förhållandet

mellan olika aktörer. Det relationella perspektivet ser på barnet som varande i svårigheter i stället för ett barn med svårigheter och där barnets förutsättningar formuleras relationellt, det vill säga samspelet mellan barnet och miljön.

5. Metod

5.1 Val av metod

Den metod som vi bedömde vara mest relevant för att nå studiens syfte och för att studien ska bli så autentisk som möjligt är kvalitativ metod. Denna metod var mest relevant för studien då den tar en kunskapsteoretisk ståndpunkt som enligt Bryman (2018) har en tyngd som ligger i att få förståelse av den sociala verkligheten på grundval av hur deltagarna i en viss miljö tolkar denna verklighet. Utgångspunkten för den kvalitativa forskningen menar Bryman (2018) är de studerades perspektiv där forskaren grundar den teoretiska förståelsen utifrån de kontexter och människor denne studerar. En kvalitativ studie är enligt Trost (2010) lättare att förstå eftersom resultaten presenteras i en konkret form som är förståbar. Vi ansåg att denna metod var mest lämplig då vi med föreliggande studie ville få en fördjupad bild av hur de utvalda specialpedagogerna ser på sin roll och sitt uppdrag.

5.2 Intervju som metod

Metoden som vi valde att använda var kvalitativa intervjuer. Kvale och Brinkman (2017) menar att syftet med kvalitativa forskningsintervjuer är att förstå ett ämne från den vardagliga verkligheten och verksamheten där respondenterna arbetar, utifrån den intervjuades eget perspektiv och med egna ord. Vidare beskriver Kvale och Brinkman (2017) att den kvalitativa forskningsintervjun söker aktivt kvalitativ kunskap, den syftar alltså inte till kvantifiering. Syftet med föreliggande studie var att erhålla nyanserade beskrivningar av olika kvalitativa aspekter av intervjupersonernas livsvärld.

Olsson och Sörensen (2021) menar att den kvalitativa forskningsintervjun är ett ämnesinriktat samtal mellan två personer som talar och har intresse för samma ämne. Ämnet för den kvalitativa intervjun är intervjupersonens livsvärld och dennes relation till denna. Med livsvärld menas människors inre värld och hur de uppfattar omvärlden. Förhoppningen i föreliggande studie var att detta kunde ge mer information och ett djupare innehåll. I en

kvalitativ intervju menar Repstad (2007) att frågorna kan röra sig fritt och att man som forskare komma åt vad intervjupersonen upplever vara relevant och viktigt. I kvalitativa intervjuer kan nya frågor ställas, som avviker från intervjuguiden. Med denna metod fanns en förhoppning om att få relevanta svar utifrån föreliggande studies syfte samt frågeställning.

Intervjumetoden som använts i intervjuerna är semistrukturerade intervjuer, där frågor ställts till respondenterna utifrån en intervjuguide. Intervjuguiden innehöll frågeställningar, formulerade med fokus riktat till vårt problemområde samt utvalda forskningsfrågor. Genom att använda semistrukturerade fanns möjlighet att ställa följdfrågor om så skulle behövas. Bryman (2018) lyfter att intervjupersonen i en semistrukturerad intervju har stor frihet att utforma sina svar och att intervjuaren kan ställa frågorna utifrån intervjuguiden i valfri ordning, samt ställa följdfrågor. Intervjuguide menar Bryman (2018) är den lista intervjuaren har med frågor som ska ställas under intervjun. Genom att använda intervju som metod är syftet att nå kunskap om undersökningspersonernas värld.

5.3 Urval

Urvalspersoner

Urvalet som gjorts för vår studie är enligt Bryman (2018) ett målstyrt urval, denna form av urval är relevant för studien då respondenterna har direkt koppling till de forskningsfrågor och frågeställningar som studien kommer att behandla. Urvalet som gjorts är också ett bekvämlighetsurval. Bryman (2018) beskriver hur bekvämlighetsurvalet består av personer som för tillfället råkar finnas tillgängliga för forskaren. Bland vår målpopulation finns specialpedagoger som arbetar mot förskolan, både lokalt och centralt i en liten kommun belägen i Skåne. Målgruppen består av totalt fem specialpedagoger.

5.4 Genomförande

Inledningsvis skickades ett mejl ut till respondenterna i studien. I mejlet valdes att också bifoga missivbrev (Bilaga 1) och intervjuguide (Bilaga 2) så att respondenterna innan de tackade ja till intervjun fick en djupare inblick i studien. På detta sätt fick också respondenterna möjlighet att i förväg läsa igenom frågeställningarna och tid att fundera på dem vilket ger en förhoppning om mer genomtänkta och djupare svar. I mejlet ombads respondenterna så snabbt som möjligt tacka ja eller avböja till deltagande i studien. Efter det första utskicket tackade tre av respondenterna ja till att de kunde ställa upp på intervju. En vecka efter första utskicket valde

vi att skicka ut ett påminnelsemejl till de två som ännu inte svarat. Efter detta utskick tackade även de två sista respondenterna ja till att vara med. När respondenterna tackat ja till att delta följde en mejlkonversation där olika dagar och tider för intervjun föreslogs och bestämdes. Respondenterna fick själv välja om de ville att intervjun skulle ske fysiskt eller via teams. Samtliga valde att genomföra intervjun via teams. Intervjuerna delades upp mellan Pernilla och Rebecca, där en av oss höll i två intervjuer och den andra av oss höll i tre intervjuer. Varje intervju tog mellan 30–45 min att genomföra. Intervjuerna spelades in på mobiltelefoner och sparades till dess att studien var klar. Samtliga respondenter gav sitt samtycke.

5.5 Bearbetning

Efter att samtliga intervjuerna var gjorda transkriberades dem. När det gäller transkriberingen menar Repstad (2007) att hur mycket som kan skrivas ut av det insamlade materialet och vilka referat som ska användas beror på problemformuleringen. Syftet var att genom respondenterna få saklig och relevant information. För att bearbeta materialet gjordes enligt Bryman (2018) en tematisk analys, vilket i stora drag kan beskrivas som sökandet efter teman. Det insamlade materialet har sedan som professor J. Aspelin (föreläsning, 2023, 7 mars) beskriver det, kategoriserats och sorterats enligt följande teman: *uppdrag, handledning, kartläggningsprocessen, verksamhetsutveckling, samarbete, ledarskap, möjligheter och hinder med ledarskapet, perspektiv på specialpedagogik, konsekvenser av de olika perspektiven*. När resultatet sorterats samlades citat för att belysa och stödja respektive tema. Resultatet har sedan bearbetats och kodats utifrån systemteorins centrala begrepp: *helhet, delar, nivåer, relationer, system, konstans* och *variation* samt utifrån det relationella perspektivet. Resultatet har även ställts i relation till tidigare forskning.

5.6 Etiska överväganden

Olika etiska överväganden har gjorts och den föreliggande studien har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer. Informationskravet då det innan studiens början skickades ut ett informationsmejl och missivbrev till alla respondenter där studien beskrevs, syftet med studien, deras roll och deltagande i studien samt hur studien kommer gå till. Hänsyn har också tagits till samtyckeskravet då det i missivbrevet beskrivs att respondenternas deltagande är frivilligt och att respondenterna själv har rätt att bestämma över sin medverkan. Vidare har studien tagit hänsyn till konfidentialitetskravet genom att respondenterna informeras om att både deras namn och svar samt den kommun de arbetar i

kommer att anonymiseras i studien och att det insamlade materialet kommer att förvaras så att ingen obehörig får tillträde. Slutligen informerades respondenterna om det som Vetenskapsrådet (2002) benämner nyttjandekravet, vilket innebär att de insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål.

5.7 Trovärdighet & tillförlitlighet

För att en studie ska vara tillförlitlig måste utgångspunkten för studien, enligt Vetenskapsrådet (2021), tydligt motiveras, studien skall också ha ett tydligt formulerat syfte som besvarar frågor som också skall vara tydligt formulerade. Metoder för studien som används ska kunna förklaras, samt kunna visa på att dessa metoder kan ge ett svar på den frågeställning som finns. Det empiriska materialet bör präglas av en systematisk och noggrann analys av den insamlade data som framkommit. Den föreliggande studiens olika delar har presenterats och beskrivits på ett strukturerat och tydligt sätt. Den föreliggande studien har presenterat ett problemområde med tillhörande syfte samt frågeställningar. Vidare har tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter som ligger till grund beskrivits. I metod delen har varje steg i insamlandet och bearbetningen av empirin sakligt redovisats. Resultatet har presenterats på ett tydligt sätt med utgångspunkt i frågeställningarna. I analysen av resultatet har bearbetningsmetoden tydliggjorts och analysen har gjorts med utgångspunkt i utvalda centrala begrepp inom systemteorin samt utifrån det relationella perspektivet. Bryman (2018) beskriver tillförlitligheten i en studie enligt fyra kriterier, trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera det insamlade materialet. Bryman (2018) menar att tillförlitlighet och trovärdighet när det kommer till insamlad data av social verklighet kan avgöras genom forskarens beskrivning av det insamlade materialet, det är sedan genom läsarens ögon som trovärdighet kan accepteras eller ej. Bryman (2018) menar vidare att pålitlighet som är motsvarigheten till reliabilitet fastställs genom att man som forskare ska anta ett granskande synsätt på forskningsprocessen, genom att säkerställa att alla faser är tydligt redogjorda. I föreliggande studie ingår fem respondenter, vilket får till följd att studiens generaliserbarhet är begränsad. Studien är dock en representativ studie för den utvalda kommunen eftersom urvalet gjordes att intervjua alla de personer som ansågs lämpliga som informanter. Vid redovisning av resultat samt vid analysen har uppmärksamhet riktats så att inte felaktiga generaliseringar och slutsatser till populationen i allmänhet gjorts, utan endast för den utvalda kommunen.

6. Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet utifrån studiens frågeställningar. Respondenternas svar har tematiserats och sedan sorterats utifrån de olika frågeställningarna, *Hur ser specialpedagogens uppdrag ut i den aktuella kommunen* samt *Hur ser specialpedagogen på sin egen roll?* Endast relevanta resultat presenteras, därav kommer inte alla frågor som ställdes i intervjun att framträda i resultatet. För att göra läsningen lättare och mer tydlig kommer de citat som finns i den löpande texten att kursiveras medan de längre citaten skrivs som blockcitat. Avslutningsvis presenteras en sammanfattning av resultatet utifrån de båda frågeställningarna.

6.1 Hur ser specialpedagogens uppdrag ut i förskolan i den aktuella kommunen?

Uppdrag

Samtliga specialpedagoger uttrycker samstämmigt att det finns en tydlig uppdragsbeskrivning. I uppdragsbeskrivningen presenteras specialpedagogens uppdrag och roll utifrån nämndens mål. Andra styrdokument som ligger till grund för specialpedagogernas uppdrag och som lyfts av flera av specialpedagogerna, är skollagen och barnkonventionen.

Handledning

Samtliga specialpedagoger lyfter att en stor del av deras uppdrag går ut på att handleda, stötta och ge råd till pedagogerna i verksamheten. Några av specialpedagogerna lyfter begreppet handledning i samband med kartläggningsprocessen. En specialpedagog beskriver hur handledning kan ske genom att hon är nära och tillgänglig för pedagogerna i verksamheten. Någon berättar att handledning också kan innebära att vara en god förebild vid verksamhetsbesök.

En specialpedagog uttrycker:

Hur kan jag vara den stötspelaren eller ha den handledande rollen? Sen tror jag att en av de viktigaste sakerna är just att skapa en relation tillsammans med pedagogerna så att dem känner ett förtroende för en och kan vända sig till en med frågor men även att om man kommer dit som handledare att de kan känna att dem ändå blir lyssnade på.

En av specialpedagogerna säger:

Och hur kan jag vara det stödet hos pedagogerna för att vi ska komma dit så att vi kan få en tillgänglig lärmiljö för alla så att alla barn ska få den undervisning som dem har rätt till utifrån sina förutsättningar.

Kartläggningsprocessen

Samtliga respondenter uttrycker att observationer är en av specialpedagogernas arbetsuppgifter. Hur respondenterna lyfter och pratar om begreppet observation ser dock olika ut. En pedagog berättar att hon gör observationer för att identifiera och undanröja hinder i lärmiljön och att mycket tid går till att observera och dokumentera men att det inte finns så många barn där handlingsplaner blivit upprättade. En annan specialpedagog pratar under intervjun mer indirekt om observation vilket uttrycks med orden *“är ute varje dag i veckan i olika verksamheter”* Två av specialpedagogerna berättar hur de gör observation av barnet i sin lärmiljö och att detta sker i samverkan med pedagogerna. En av dem berättar vidare att hon lägger mycket tid på individärendena trots en önskan om att förebyggande arbete genom handledning skulle få uppta den mesta av tiden. Hon förklarar vidare att pedagogerna fortfarande tänker mycket kring individen och att det är barnet som måste åtgärdas i stället för att se på situationen på gruppnivå vilket gjort att man skulle kunna arbeta mer förebyggande. En av specialpedagogerna menar att: *“Ju mer tillgängliga vi är desto mindre anpassningar behöver vi göra”*. Någon specialpedagog benämner bara begreppet observation utan vidare utveckling av vad det innebär.

En av specialpedagogerna uttrycker:

60% går till observationer, handledning, möten. Observationer är viktiga, man gör ju upp en process när man får ett uppdrag där man har kontakt med pedagogen gör någon form av observation av situationen, inte av barnet utan av barnet i sin lärmiljö och så gör vi en process där vi har handledning, möten, möten med vårdnadshavare och upprättande av handlingsplaner vid behov. Det är ju den biten där jag är ute på förskolorna i olika uppdrag som är absolut den största och så ska det vara också, absolut.

Specialpedagogerna lägger olika mycket tid på verksamhetsbesök. En av specialpedagogerna har stående verksamhetsbesök på varje avdelning en gång i månaden men att hon utöver det gör en till två verksamhetsbesök per vecka. Vidare berättar hon att det vid individärenden görs alltifrån ett till flera beroende på behov. Hon gör även uppföljningsobservationer för att se hur det har gått kring de anpassningar de valt att göra. En annan specialpedagog uttrycker att hon besöker verksamheterna så mycket hon kan, nästintill varje dag. Någon specialpedagog inleder

med att säga att hon aldrig gör verksamhetsbesök för att “kontrollera” utan gör besöken som en del i en process kring arbetet på grupp- och individnivå. Hon beskriver att hon har en tanke med vad hon ska titta på vid besöken och att hon “*observerar barnet i sin lärmiljö, ett barn i en lärmiljö, inte bara på barnet*”. Hur ofta det sker beror på är olika beroende på fall till fall. Någon specialpedagog bedömer att hon gör verksamhetsbesök cirka tre gånger per vecka medan en annan bedömer att hon gör verksamhetsbesök cirka en gång i veckan men att hon ser en fördel med att hon själv arbetar halvtid ute i verksamheten och därför kan vara behjälplig mycket snabbare än vad som varit möjligt tidigare.

Verksamhetsutveckling

Samtliga specialpedagoger beskriver hur de på olika sätt i sitt uppdrag arbetar med och leder verksamhetsutveckling. Nästan alla specialpedagoger nämner och lägger stor vikt vid det främjande och förebyggande arbetet. Det främjande och förebyggande arbetet beskrivs i termer av utvecklingsarbete där specialpedagogerna beskriver olika former av fortbildning och utbildningsinsatser. Två av specialpedagogerna beskriver att de ansvarar för likabehandlingsarbetet och att det innebär att de ansvarar för att Planen mot diskriminering och kränkande behandling hålls levande. Båda specialpedagogerna beskriver också att de i detta arbete skapat trygghetsteam på förskolorna ansvarar för att göra trygghetsobservationer, trygghetsintervjuer och trygghetsvandringar. Flera av specialpedagogerna uttrycker att de är med vid olika planeringar och avdelningsreflektioner. En specialpedagog berättar att hon på en förskola startat upp ett större arbete kring tillgängliga lärmiljöer utifrån Specialpedagogiska myndighetens tillgänglighetsmodell. En av specialpedagogerna berättar att hon tillsammans med en psykolog och en socialsekreterare ingår i ett konsultationsteam dit pedagoger kan vända sig för att lyfta olika funderingar kring barngruppen. Två av pedagogerna beskriver hur de är med vid barngruppskonferenser där de tittar på förutsättningar i barngrupperna utifrån olika frågeställningar.

En specialpedagog säger:

Mycket av min tid läggs på olika former av utbildning och fortbildning. Det kan handla om alltifrån en utbildning om språklig sårbarhet till tillgängliga lärmiljöer och själva upplägget varierar mycket. Jag skulle tro att ca 20–30% av min tid och anställning går ut på detta.

Samarbete

Specialpedagogerna lyfter vikten av samarbetet både med andra pedagoger, vårdnadshavare, rektor och andra aktörer. De menar att mycket av deras tjänst och uppdrag går ut på att kunna samarbeta med alla berörda parter samt att vara lyhörd och inlyssnande. Samarbetet med andra pedagoger sker oftast genom handledning och verksamhetsobservationer, medan samarbete med vårdnadshavare och rektor sker genom möte och daglig kontakt. Samarbetet med rektorn säger samtliga specialpedagoger också sker genom att rektorn ger specialpedagogerna mandat för att utföra sitt uppdrag, att rektorn litar på att de utför sitt arbete enligt överenskommen arbetsbeskrivning.

En specialpedagog säger:

Jag har själv varit där och arbetat som förskollärare, med stora barngrupper, mycket administrativt arbete och sedan allt annat som ska hinnas med. Jag vill inte att pedagogerna ska känna när jag kommer ut att, oh nej, där kommer hon igen som ger oss en massa fler saker att göra. Utan jag vill vara ett verktyg, inlyssnande och ett bollplank för pedagogerna.

Specialpedagogerna menar att samarbetet med vårdnadshavare ser olika ut med olika barn. En av specialpedagogerna berättar att *”När vårdnadshavarna är tveksamma och inte förstår specialpedagogens uppdrag brukar jag vända på steken och bjuda in dem till att berätta om barnet för att få deras kunskap om sitt barn”*. Hon menar att det är mycket bättre att samarbeta från början. Specialpedagogerna säger att samarbetet med vårdnadshavarna, vid varje ärende, inleds med ett samtycke från vårdnadshavarna där de ger sitt godkännande till att pedagogerna tar hjälp av en specialpedagog.

En av specialpedagogerna menar:

Jag tycker att det är viktigt att avvärpa sig själv genom att skratta och ha roligt på mötet samtidigt som man måste vara allvarlig, jag vill återigen betona vikten av det relationella i mina relationer till vårdnadshavarna.

Specialpedagogerna nämner att de centrala och lokala specialpedagogerna samarbetar med varandra och tillsammans arbetslagsledarna. Externt samarbete säger specialpedagogerna är samarbete med ex logoped, habilitering (HAB), barn- och ungdomspsykiatri (BUP), socialtjänsten samt barnavårdscentral (BVC). En specialpedagog säger att de försöker vara

tvärprofessionella och att de i kommunen har ett konsultationsteam bestående av psykolog, specialpedagog, läkare och socialsekreterare. Där kan man lyfta speciella orosmoment. Vidare säger specialpedagogen:

Jag önskar dock att vi hade mer samarbete med BVC, särskilt utifrån språkfyrn, för att kunna fånga upp barn tidigt i sin språkutveckling, jag tror att vi på gruppnivå hade haft nytta av att veta vart våra fyraåringar står.

En annan specialpedagog lyfter problemet med att mycket tid gå åt att "jaga" BVC och andra aktörer, men hon uttrycker att det ofta ligger på att specialpedagogen kontaktar BVC och inte tvärtom, vilket hon tror ibland skulle vara bra att BVC gjorde, med föräldrars samtycke.

6.2 Hur ser specialpedagogen på sin egen roll?

Ledarskap

Samtliga specialpedagoger är överens om att beskriva sitt ledarskap med orden: stöttande, handledande, förebyggande och hälsofrämjande samt relationer.

En specialpedagog preciserar och beskriver sitt ledarskap på ett sätt där relationer styr hennes sätt att leda, relationell kompetens är hennes ledord och hon säger att trygga och stabila relationer är hennes superkraft, genom att bygga hållbara och trygga relationer så blir ledarskapet bättre. Hon säger att man måste gå varsamt fram och arbeta relationellt som grund i sitt ledarskap då man möter pedagoger som har det tufft samt vårdnadshavare som är känsliga gällande deras barn. Hon är också noga med att ingen ska känna att hon varken ska bestämma över pedagoger eller vårdnadshavare, utan att fungera som en stöttande hand för båda parter.

En annan specialpedagog vill däremot beskriva sitt ledarskap enligt följande: "*Ledare utan att vara chef*" där denne menar att man är ledare inom specialpedagogiskt perspektiv. Hon säger sedan att det kan vara lite klurigt, att man behöver hålla isär vad man som specialpedagog har mandat för. Vidare menar hon att det är en roll som man växt in i, där hon som specialpedagog känner att hon vågar och kan sätta ner foten men att hon aldrig har sista ordet, det har rektor.

En utav specialpedagogerna inleder med att beskriva sitt ledarskap med orden: tänka tillsammans. Vidare beskriver hon att hon är välorganiserad och använder sig av tydliga ramar och att hon stöttar det pedagogiska arbetet på olika nivåer. Andra ord som hon använder för att beskriva ledarskapet är närvarande och tillgänglig. Hon beskriver också ledarskapet utifrån

orden främjande och förebyggande och att hon lutar sig mot det relationella perspektivet. En av specialpedagogerna uttrycker sig med orden: *"hålla i, stötta, handleda och guida"*.

En av specialpedagogen beskriver sitt ledarskap enligt nedan:

Den där balansen mellan att fortfarande förstå dem men hur kan vi ändå komma vidare? Så man inte heller fastnar i ältandet så att säga, hur kan vi se framgångsnycklarna och fokusera på det som fungerar. Lyfta blicken från det som inte fungerar till det som fungerar, lite det salutogena perspektivet, att man fokuserar på, men okej, Det som funkar gör vi mer av i stället för att göra det som inte fungerar. Hur får vi dem att förstå det?

Möjligheter och hinder med ledarskapet

Specialpedagogernas åsikter om ledarskapet skiljer sig delvis åt, de lokala specialpedagogerna pekar på att det både finns en nackdel och viss fördel med att arbeta verksamhetsnära, de nämner att den nära relationen till kollegor kan till viss del ses positiv då kollegorna har lättare på att få hjälp och bolla idéer med specialpedagogen, samtidigt som det kan bli svårt att få samma tillit som en av de centrala specialpedagogerna kan få, eftersom hon ibland ses som en kollega och därmed förlorar lite av sitt specialpedagogiska ledarskap.

De centrala specialpedagogerna nämner båda att deras sätt att skapa relationer tenderar i att de får parterna med sig på tåget och bygger ett förtroende baserat på deras sätt att skapa relationer.

En specialpedagog vill snarare vinkla begreppet ledarskap till ett handledande och stöttande perspektiv där hennes främsta uppgift är att ge pedagoger stöttning och verktyg för sitt förebyggande och främjande arbete med barnen. En annan specialpedagog berättar vidare att möjligheterna med detta ledarskap är att man arbetar nära pedagogerna genom handledning men utan att ha personalansvar. Hon berättar att hon leder utifrån sin profession och kan föreslå saker men att rektor har sista ordet. Med hinder menar specialpedagogen att man inte har delaktighet och är med och bestämmer över ex vilken pedagog som ska ansvara. Ytterligare hinder kan vara att det är ett demokratiskt ledarskap där rektor ger uppdragen. En specialpedagog uttrycker följande:

I och med att jag kommer utifrån så är jag liksom inte i barngruppen och därför kan jag identifiera och se saker på ett annat sätt och lite som ur ett helikopterperspektiv, att man ser lite kring ja men lite det systemteori tänket, hur ser man att saker hänger ihop så att

det inte ligger bara på individnivå, utan jag kan se de på grupp- och organisationsnivå också.

Perspektiv på specialpedagogik

Specialpedagogernas svar på vilka specialpedagogiska perspektiv som de använder sig av är framför allt det relationella perspektivet. Detta är enligt specialpedagogerna ett perspektiv som de önskvärt vill se ute bland pedagogerna i verksamheterna och det är det perspektiv som specialpedagogerna också ser mest utav ute i verksamheterna. De är också överens om att det är specialpedagogerna som måste verka som spegelbilder utåt för att det relationella perspektivet ska vara det perspektiv som tar över det kategoriska, som de också kan se ibland. Med det kategoriska menar specialpedagogerna att det visar sig hos vårdnadshavare samt av personal som specialpedagogerna saknar fortbildning och kunskap.

Två av specialpedagogerna utgår båda från det relationella perspektivet och utifrån systemteorin vilka båda belyser barnets bästa, att barnets svårigheter uppkommer i kontexten denne befinner sig i och att man ser till barnet i gruppen. Den ena specialpedagogen beskriver också hur denne även har med sig Ross Greenes tankar om att barn gör rätt om de kan. Specialpedagogen påpekar även vikten av Antonovskys teori om KASAM, hon säger att perspektiven hon utgår ifrån måste vara hanterbara och meningsfulla för att kunna göra avtryck i verksamheten och i hennes arbete. Samtliga specialpedagoger som medverkat i studien nämner ledordet KASAM när de talar om specialpedagogiska perspektiv.

Specialpedagogerna beskriver hur de kan se en blandning av både det relationella och det kategoriska perspektivet ute i verksamheterna, beroende på vilken avdelning denne besöker. Det relationella menar Specialpedagog 1 syns genom förändringar i lärmiljön och att pedagogerna använder sig av olika undervisningsstilar i arbetet med barnen. Det kategoriska gör sig synligt i samtal och reflektioner där pedagogerna inte kan se sin egen roll, *“vad behöver jag som pedagog förändra för att det ska fungera?”* En av specialpedagogerna menar att både det relationella och det kategoriska perspektivet syns i verksamheten men att man mer och mer börjar prata om det relationella vilket syns genom att man tittar på lärmiljön utifrån psykiska, fysiska och sociala faktorer.

En specialpedagog uttrycker sig enligt följande:

Det är väl att på något sätt stå för det specialpedagogiska perspektivet på alla nivåer, både i arbete med enskilda barnen men också i arbete på grupp- och

organisationsnivå. Vi har ju som uppdrag att alltid vara barnets ambassadörer, att sprida det budskapet. Stå för det förebyggande arbetet och sprida det sättet att tänka.

En annan specialpedagog säger:

Jag tycker liksom att man ser både det här relationella men också det här kategoriska perspektivet där man liksom tittar på enskilda barnet när det uppstår något problem. Jag tycker att man börjar mer och mer prata om det relationella. Att man ser liksom ett framsteg där, att man tittar och funderar och man ser liksom på lärmiljön, kan vi ändra, man tittar på de psykiska, fysiska och pedagogiska lärmiljöerna. Men det finns lite kvar tycker jag, ibland att man liksom ser att det är barnet som ställer till det och man vill skapa situationer där man ska titta på när barnet misslyckas. Titta nu, det är så här det går.

Konsekvenser av de olika perspektiven

En specialpedagog menar att konsekvensen av det kategoriska perspektivet är att barnet ses som bärare av problemet och att det finns en mall eller box som barnet ska ingå i, annars ses det som utanför. Andra konsekvenser är att det uppstår tillsägelser och utanförskap. Konsekvenser av det relationella menar Specialpedagogerna är flexibla pedagoger som ändrar om och tittar på det som fungerar och som vågar reflektera över sin roll. En av specialpedagogerna tycker att det är svårt att mäta andras perspektiv och påpekar att hon genom tydliggörande pedagogik och utbildning av pedagoger kan ”spegla av sig” sitt perspektiv som är det relationella. En annan specialpedagog menar att andra konsekvenser kring det relationella är att ställa frågor som styr samtalen, vilket ger möjligheter gällande hur man kan utveckla verksamheten. Specialpedagogen menar att om också rektorerna innehar det relationella perspektivet kan man arbeta långsiktigt och förebyggande och därmed höja kvaliteten i verksamheten. En av specialpedagogerna uttrycker sig med orden: *“Det sker något när man lyfter blicken och tittar på helheten”*. En av specialpedagogerna uttrycker besvikelse kring det förebyggande arbetet:

Sen handlar det också om att tänket i organisationen kanske inte alltid blir så förebyggande som man önskade utan det blir väldigt mycket brandsläckning av olika anledningar. Och det kan man också prata länge om vad det beror på att vi fortsätter, att det inte blir så, för att man inte vill satsa på förebyggande arbete.

6.3 Sammanfattning av resultat

Samtliga specialpedagoger uttrycker att det finns en uppdragsbeskrivning som de alla också arbetar utifrån. Andra styrdokument som ligger till grund för specialpedagogernas uppdrag och som lyfts av flera av specialpedagogerna, är skollagen och barnkonventionen. Då samtliga specialpedagoger nämner att de arbetar utefter en uppdragsbeskrivning samt andra styrdokument görs tolkningen att det finns en tydlig beskrivning av uppdraget där specialpedagogens roll blir tydlig och där också specialpedagogerna vet vad som förväntas av dem.

Vidare lyfter flera av specialpedagogerna att de på olika sätt i verksamheten arbetar mycket med handledning och stöttning, både gentemot pedagoger och rektor men även gentemot varandra som specialpedagoger, genom att bland annat ge förslag på verktyg, stötta pedagogerna i det dem gör, se på verksamheten utifrån ett helikopterperspektiv. Samtliga specialpedagoger uttrycker att kartlägningsprocessen med observationer och verksamhetsbesök upptar en stor del av specialpedagogernas arbetsuppgifter. Hur specialpedagogerna lyfter begreppet observation ser dock olika ut. Andra arbetsuppgifter som det enligt flera av specialpedagogerna läggs stort fokus på är olika former av utvecklingsarbete, utbildningar och fortbildningsinsatser. Övriga arbetsuppgifter som nämns i olika omfattning av de olika specialpedagogerna är arbete med plan mot diskriminering och kränkande behandling, medverkan i ett konsultationsteam, externa samarbeten, vara delaktig i barnkonferenser. Hur stor plats de olika arbetsuppgifterna tar ser dock olika ut för specialpedagogerna. Det främjande och förebyggande arbetet beskrivs av flera av specialpedagogerna vara betydelsefullt. Utifrån att flera av specialpedagogerna belyser att de lägger mycket av sin tid på handledning, olika utbildningsinsatser och fortbildning görs tolkningen att det främjande och förebyggande arbetet är av stor vikt men också något som prioriteras av specialpedagogerna. Då specialpedagogerna lägger olika mycket tid på olika arbetsuppgifter görs tolkningen att specialpedagogen själva ges möjlighet att styra över samt fördela och prioritera de olika arbetsuppgifterna. Ytterligare tolkning är att specialpedagogerna getts utrymme och förutsättningar att själv styra, genomföra och fördela sitt arbete.

En stor del av uppdraget går enligt specialpedagogerna ut att skapa relationer och få till ett gott samarbete med olika aktörer. Specialpedagogerna beskriver hur de samarbetar med pedagoger, rektorer, vårdnadshavare, andra specialpedagoger samt övriga aktörer. Samtliga

specialpedagoger uttrycker att de har ett bra och nära samarbete med både pedagogerna och rektor men att samarbetet med pedagogerna av olika anledningar kan vara mer eller mindre lätt att få till. Samarbetet sker bland annat utifrån handledning, observationstillfällen eller kring kartläggningsprocessen. När det gäller samarbetet med vårdnadshavarna lyfter specialpedagogerna att detta av olika anledningar kan se olika ut.

Samtliga specialpedagoger är överens om att beskriva sitt ledarskap med orden: stöttande, handledande, förebyggande och hälsofrämjande samt bygga relationer. Specialpedagogerna lyfter både möjligheter och hinder utifrån sitt sätt att leda. Då specialpedagogernas beskrivningar av sitt ledarskap också stämmer överens med områden de beskriver är en del av deras uppdrag görs tolkningen att ledarskapet, uppdraget och arbetsuppgifterna går hand i hand, att det finns en tydlig röd tråd genom allt.

Flera av specialpedagogerna lyfter att de i sitt uppdrag lutar sig mot det relationella perspektivet där fokus läggs på att barnets svårigheter uppstår i den kontext barnet befinner sig i med också utifrån Antonovskys ledord KASAM . Några av specialpedagogerna nämner hur dessa fokuserar på att finna framgångsnycklarna och bygga på det som fungerar, se möjligheter, främjande och förebyggande, dvs utifrån det salutogena perspektivet. Några av specialpedagogerna lyfter att de i sin roll och utifrån de olika teoretiska perspektiven arbetar mycket både på organisations- och gruppnivå, bland annat genom hälsofrämjande och förebyggande arbetet och utifrån pedagogernas syn på den egna rollen och lärmiljön, men att de ibland också arbetar utifrån individnivå, bland annat genom “brandkårsläckningar”. Specialpedagogerna lyfter hur utgångspunkten i de olika perspektiven kan få olika konsekvenser i verksamheten, beroende på vilket perspektiv som intas, för både specialpedagogerna, pedagogerna och barnen.

Utifrån specialpedagogernas sätt att prata om olika former av samarbeten men även utifrån deras tankar om hur de utgår ifrån det relationella perspektivet i sitt ledarskap görs tolkningen att yrket kräver god kunskap i relationskompetens.

7. Analys

I följande kapitel presenteras analysen av resultaten med utgångspunkt i systemteorin och utifrån de utvalda begreppen: *relationer, helhet, nivåer, konstans, variation och system* samt

utifrån det relationella perspektivet. Analysen är strukturerad utifrån föreliggande studies två frågeställningar. För att synliggöra de utvalda begreppen, vilka resultatet analyserats och tolkats utifrån har begreppen i den löpande texten kursiverats.

7.1 Hur ser specialpedagogens uppdrag ut i förskolan i den aktuella kommunen?

Samtliga specialpedagogerna lyfter att de arbetar efter både uppdragsbeskrivning och andra styrdokument som Läroplanen, Skollagen och Barnkonventionen men också att de arbetar med främjande och förebyggande arbete. Specialpedagogernas arbete efter uppdragsbeskrivningen och andra styrdokument kan liknas vid det som Öquist (2018) benämner de högre överordnade *systemen*, vilka är de som skapar ramarna för samt ställer in verksamheten och skapar förutsättningar för de övriga lägre systemen. Varje *system* och dess *nivåer* behöver hållas isär och varje *nivå* har mandat att bestämma inom den egna *nivån*, likt de berättelser om mandat och profession som specialpedagogerna delar med sig av när de berättar om sin roll och uppdrag. Berättelserna om mandat och profession kan också förstås utifrån hur Öquist (2018) beskriver begreppet *konstans* där styrdokument och uppdragsbeskrivning står för stabilitet, säkerhet och förutsägbarhet och där dessa markerar tillhörigheten inom specialpedagogens roll och då också synliggör specialpedagogens uppdrag gentemot övriga professioner.

Både arbetet efter de olika styrdokumenterna samt arbetet med främjande och förebyggande insatser kan tolkas utifrån Öquist (2018) och systemteorins systemtänk där de olika styrdokumenterna kan ses som ett *system* vilka påverkar ytterligare system, både specialpedagogernas arbete men som i förlängningen också påverkar pedagogerna och barnen. I resultaten som synliggörs och lyfts av specialpedagogerna gällande deras uppdrag i förskolan, beskrivs hur de arbetar på olika nivåer. Specialpedagogerna beskriver hur de genom handledning och i arbetet med kartläggning arbetar på olika nivåer, organisation-, grupp- och individnivå och att lärmiljön är i fokus vilket skulle kunna förstås utifrån systemteorins tankar om *helheter* och *delar* där Gjems (1997) Öquist (2018) och Nilholm (2019) menar att *helheten* är större än *delarna* tillsammans och hur vi genom att studera samspelet mellan de olika *delarna* och relationerna dem emellan kan få en förståelse för hur ett system fungerar. För att få till förändring och rätt stöd för barnen i verksamheten behöver specialpedagogerna och pedagogerna titta på alla delar i lärmiljön. Varje del för sig leder inte till så stor förändring men lägger man samman alla delarna och alla insatser och anpassningar, som görs på de olika nivåerna, får vi en helhet och ett större sammanhang och därmed en röd tråd i allt arbete. Genom

specialpedagogernas beskrivningar om hur de arbetar på olika nivåer i verksamheten och att de observerar barnet i sin lärmiljö blir det relationella perspektivet indirekt synligt. Ahlberg (2015) beskriver hur det relationella perspektivet rör sig om att skolsvårigheter studeras utifrån ett fokus på *relationer* och interaktion mellan olika parter. Mötet mellan barnet och lärandemiljön fokuseras för att finna svar på var i lärmiljön det brister men också varför det brister. *Relationer* och samspel mellan individ, grupp, skola och samhälle undersöks.

Utifrån Öquist (2018) och systemteorins centrala begrepp *helhet* och *delar* då samtliga specialpedagoger lyfter vikten av samarbete där de tänker att alla *delar* i samarbetet tillsammans bidrar till att göra bästa möjliga för barnet. Genom samarbetet och de olika *delarna* i det (specialpedagog, pedagoger, vårdnadshavare, BVC m.fl.) arbetar vi tillsammans mot samma mål vilken kommer längre än att alla delar skulle arbeta för sig självt. Specialpedagogerna svar kan också förstås utifrån systemteorins centrala begrepp nivåer där tillit ges till respektive profession. I resultatet lyfts att specialpedagogerna arbetar mycket med kartläggning och observationer. Flera av specialpedagogerna uttrycker att de observerar barnet i sin lärmiljö. Detta kan tolkas utifrån Öquist (2018) och systemteorins tankar om att *helheten* är större än *delarna* tillsammans. Genom att observera barnet i sin lärmiljö, riktar specialpedagogerna fokus mot lärmiljön, dvs helheten. Specialpedagogerna kartlägger utifrån olika nivåer, där de olika delarna tillsammans ger en helhetsbild. Resultatet kan också förstås utifrån systemteorins tankar om system, där barnet i förskolan är en del och där pedagogerna och lärmiljön är andra delar och som tillsammans blir en helhet. Fokus riktas mot samspelet mellan de olika delarna.

Resultatet kring hur specialpedagogerna beskriver sitt arbete utifrån olika nivåer kan också tolkas utifrån Gjems (1997) tankar om det relationella perspektivet då hon menar att *relationer* inte bara finns människor emellan utan även uppstår mellan människan och sammanhanget/omgivningen, vilket i resultatet lyfts utifrån specialpedagogernas arbete och tankar kring lärmiljön. Specialpedagogerna lyfter också hur de i sitt uppdrag skapar och bygger relationer och samarbeten med olika aktörer. Resultatet kan tolkas och analyseras utifrån Gjems (1997) och hur hon beskriver det relationella perspektivet med utgångspunkt i begreppet *relationer* inom systemteorin. Vidare beskriver Gjems (1997) att en del av *relationerna* är sociala, mellan människor, och det är dessa *relationer* som respondenterna beskriver som en del av sitt uppdrag då de pratar kring samarbetet med olika aktörer.

Flertalet av specialpedagogerna lyfter att en av deras arbetsuppgifter är att bedriva verksamhetsutveckling i form av handledning, fortbildning och utbildningsinsatser inom olika områden vilket kan förstås utifrån Öquist's (2018) tankar om begreppet *variation* där *variation* står för förändring, vilken specialpedagogerna genom olika former av handledning och fortbildning kan uppnå.

7.2 Hur ser specialpedagogen på sin egen roll?

Specialpedagogernas svar kring sin roll och deras uppfattning och upplevelser kring handledning och stöttning kan tolkas utifrån begreppet *variation* (Öquist 2018) där specialpedagogerna genom sin handledning och stöttning kan uppnå den förändring som *variationen* syftar till.

I resultatet kring hur specialpedagogerna ser på sin egen roll läggs stort fokus på det relationella perspektivet, specialpedagogiska perspektiv, det salutogena perspektivet samt begreppet KASAM. Resultatet kan tolkas utifrån begreppen *helhet*, *delar* och *relationer* vilka lyfts av Palla (2021) inom det relationella perspektivet och av Nilholm (2019), Gjems (1997) och Öquist (2018) inom systemteorin. Specialpedagogerna lyfter att de i sin roll bär med sig olika sorters perspektiv och hur de i verksamheten försöker utgå, belysa och arbeta efter dessa. Tolkningar av detta kan göras utifrån Palla's (2021) tankar kring det relationella perspektivet som en tankemodell och förhållningssätt där samspelet fokuseras, dvs *relationen* mellan olika aktörer. Genom att inta de olika perspektiven som lyfts av respondenterna läggs också fokus på *helhet* och *delar*, då de analyserar och kartlägger alla delar av verksamheten, det vill säga hela lärmiljön.

Det viktiga relationsbygget som flera av specialpedagoger nämner kan förstås utifrån Gjems (1997) och systemteorins tankar kring begreppet *relationer* som lyfter att människorna i ett socialt system står i *relation* till varandra och som i detta fall gäller relationerna mellan de olika professionerna men även mellan olika professioner och barn samt deras föräldrar vårdnadshavare. För att förstå specialpedagogernas berättelser och beskrivningar kring hur de arbetar med att bygga relationer kan tolkning göras utifrån Guvå och Hylanders (2017) beskrivning av det relationella perspektivet i vilket de lyfter perspektivets fokus på relationer och samspel, mellan människor men också mellan människor och sammanhang.

7.3 Slutsatser

Syftet med föreliggande studie var att genom intervjuer med specialpedagoger nå kunskap om hur specialpedagogens roll och uppdrag kan se ut i förskolan i en mindre kommun. För att uppfylla syftet ställdes två frågor: Hur ser specialpedagogens uppdrag ut i förskolan i den aktuella kommunen? Hur ser specialpedagogen på sin egen roll?

Sammanfattningsvis visar resultatet i föreliggande studie att specialpedagogerna i den aktuella kommunen beskriver sitt uppdrag i stort utifrån följande begrepp: kartläggningsprocessen, handledning, verksamhetsutveckling och samarbete. Det som enligt de flesta av specialpedagogerna upptar mest tid av uppdraget är kartläggningsarbetet och verksamhetsutvecklingen. Specialpedagogerna beskriver sin roll genom att tala om sitt uppdrag, sitt ledarskap och utifrån de specialpedagogiska perspektiv de lutar sig mot i sitt uppdrag, vilket i denna studie visar sig vara det relationella och salutogena perspektivet men även gentemot Antonovskys begrepp KASAM.

8. Diskussion

8.1 Resultatdiskussion

Resultatet i föreliggande studie att specialpedagogerna i den aktuella kommunen beskriver sitt uppdrag i stort utifrån följande begrepp: kartläggningsprocessen, handledning, verksamhetsutveckling och samarbete. Det som enligt de flesta av specialpedagogerna upptar mest tid av uppdraget är kartläggningsarbetet och verksamhetsutvecklingen.

Specialpedagogerna beskriver sin roll genom att beskriva sitt uppdrag, sitt ledarskap och utifrån de specialpedagogiska perspektiv de lutar sig mot i sitt uppdrag, vilket i denna studie visar sig vara det relationella och salutogena perspektivet men även gentemot Antonovskys begrepp KASAM. Resultatet i föreliggande studie stämmer överens med vad litteratur samt forskning, som presenterats i tidigare avsnitt, säger gällande hur det specialpedagogiska uppdraget ser ut i förskolan.

I resultatet i föreliggande studie framkom att samtliga specialpedagoger uttrycker att det finns en uppdragsbeskrivning som de alla också arbetar utifrån. Detta resultat motsäger sig det resultat som framkom i Agaliotis och Kalyva (2009) studie, gjord i Grekland, där de belyser att rollbeskrivningen både är otydlig och svårdefinierad. Resultatet kan tolkas som att uppdragsbeskrivningen för specialpedagoger kan skilja sig åt beroende på vilket land man

arbetar i. Möjligtvis skulle specialpedagogens roll och uppdrag kunna tydliggöras genom att den exempelvis skrevs in i aktuella styrdokument.

Vidare lyfts i föreliggande studie att flera av specialpedagogerna på olika sätt i verksamheten arbetar med handledning och stöttning, både gentemot pedagoger och rektor men även gentemot varandra som specialpedagoger, genom att bland annat ge förslag på verktyg, stötta pedagogerna i det de gör, se på verksamheten med ett helikopterperspektiv. Betydelsen av att ge pedagogerna handledning och stöttning kan sättas i relation till resultatet i studien gjord av Sucuoglu m.fl. (2019) där de belyser de turkiska förskollärarnas bristande kunskaper kring inkludering och anpassningar men även till vad Vetenskapsrådet (2015) kommit fram till i sin forskningsrapport gällande vikten av pedagogernas interaktion med barnen, vilket påvisar vikten av handledningsuppdraget. Även speciapedagogerna i von Ahlefeld Nissers (2014) studie belyser att en viktig del av deras uppdrag är att vara en kvalificerad samtalspartner och vara aktiv i samtal med ledningen gällande organisationsfrågor. I enighet med Gäreskog & Lindqvist (2022) som i sin artikel beskriver att stor del av specialpedagogernas uppdrag går ut på att samarbeta med pedagoger, vårdnadshavare, rektorer och andra aktörer, menade specialpedagogerna i föreliggande studie att samarbetet är A och O och att relationsskapande och samarbete är en byggsten för att detta ska fungera. Betydelsen av samverkan lyfts av von Ahlefeld Nisser (2014) som positivt för barn i behov av stöd.

Specialpedagogernas svar i föreliggande studie kring betydelsen av det främjande och förebyggande arbetet samt deras beskrivningar av hur de arbetar och stöttar pedagogerna i att utveckla lärmiljöerna stämmer överens med hur specialpedagogerna i von Ahlefeld Nisser's (2014) studie svarade kring sitt uppdrag där de lyfter både arbetet med att utveckla lärmiljöer samt det förebyggande arbetet som ett viktigt uppdrag. Detta synliggörs även i studien av Takala (2010) där vikten av tidiga insatser framkom. Utifrån resultatet görs tolkningen att specialpedagogerna lägger mycket av sin tid på att stötta pedagogerna i arbetet med tidiga insatser både på grupp, individ och organisationsnivå, detta genom att observera och vara med och utveckla lärmiljön där barnen befinner sig. Specialpedagogerna uttrycker att detta arbete är som något som tar upp mycket av deras tid. Ytterligare tolkning av resultatet kan dock göras där det utifrån specialpedagogernas berättelser om observationer riktas ett fokus mot individärenden och att det då i verkligheten inte blir så mycket fokus på grupp och organisationsnivå som specialpedagogerna tänker att de gör.

Nästan alla specialpedagoger i föreliggande studie beskriver hur de i sin yrkesroll utgår ifrån och lutar sig mot något perspektiv. Flera av specialpedagogerna lyfter att de lutar sig mot det relationella perspektivet där fokus läggs på att barnets svårigheter uppstår i den kontext barnet befinner sig i, men att de kan se inslag av både det relationella perspektivet och det kategoriska perspektivet ute i verksamheten. Detta resultat stämmer överens med vad som framkommit i studien gjord av Göransson m.fl. (2015) då de i sin artikel lyfter, att det kopplat till idéer om vad som är skolans primära uppgift, ofta urskiljs två problem inom det specialpedagogiska perspektivet. Perspektiven som ofta benämns är det kategoriska där skolsvårigheterna ses som brister hos eleverna och det relationella där svårigheterna bottenar i lärmiljön. Resultatet i föreliggande studie stämmer också överens med hur Palla (2021), Guvå & Hylander samt Ahlberg (2015) förklarar det relationella perspektivet som en pedagogisk tankemodell som innebär ett förhållningssätt där specialpedagogiken samspelar med den övriga pedagogiska verksamheten. Fokus ligger på samspel och det som sker i samspelet samt på förhållandet mellan olika aktörer.

Utifrån specialpedagogernas berättelser utifrån sitt ledarskap, synliga teoretiska perspektiv i verksamheten samt hur de beskriver hur de gör observationer av barnet i sin lärmiljö kan vi, i den utvalda kommunen, tyda att en förändring mot ett mer relationellt perspektiv är på gång. En förändring som innebär att fokus för svårigheterna riktas mot lärmiljön i stället för mot barnet. Vad ligger bakom denna förändring? Är det specialpedagogernas stora fokus på handledning, att vara nära och ofta ute i verksamheten eller fortbildningsinsatser som ligger till grund? Vi kan tolka resultatet som att specialpedagogernas närvaro har haft en påverkan på pedagogernas sätt att se på barn i behov av särskilt stöd. Genom specialpedagogernas svar kan vi tolka det som att specialpedagogens roll har fått en större påverkan på pedagogerna och därför har deras pedagogiska perspektiv gjort en större påverkan på de andra yrkesrollerna i verksamheten.

8.2 Metoddiskussion

I föreliggande studie valdes att utgå ifrån kvalitativa semistrukturerade intervjuer för att få svar på våra frågeställningar. Vi ser det som en fördel att använda semistrukturerade intervjuer, då intervjuer i fysisk form leder till möjligheten att få mer utvecklade svar samt att kunna ställa följdfrågor vid svar som var svåra att uppfatta.

Urvalet av respondenter ansågs vara relevant eftersom denna yrkesgrupp arbetar som centrala och lokala specialpedagoger i den kommun där vi valt att göra undersökningen. Studiens validitet är hög då den valda yrkesgruppen är verksamma specialpedagoger som alla besitter någon form av erfarenhet gällande specialpedagogens uppdrag och roll inom förskolans arena och kan därmed utifrån sina upplevelser bidra till att svara på forskningsfrågorna. Urvalet som gjordes är enligt Bryman (2018) ett målstyrt urval, detta urval var relevant för föreliggande studie då respondenterna i studien har direkt koppling till de frågeställningar och forskningsfrågor som studien kom att behandla.

Vi ser dock en nackdel med att föreliggande studie fick begränsas till en mindre kommun då tiden till att göra en mer omfattande studie inte fanns. En annan utgångspunkt i studien hade, om tid funnits, kunnat vara att undersöka och jämföra hur specialpedagogens roll i förskolan ser ut i ytterligare en kommun för att få ett bredare perspektiv på resultatet. Bryman (2018) menar att ett problem som forskare av en kvalitativ studie kan ställas inför är hur många personer som ska intervjuas. Problemet som kan uppstå med få informanter blir att täcka den teoretiska mättnaden.

Under tiden som relevant forskning eftersöktes till föreliggande studie upptäcktes en avsaknad av forskning kring specialpedagoger i förskolan. Detta ledde till att även forskning ifrån skolans verksamhetsområde fick användas som underlag för att kunna täcka vårt problemområde vilket kan ha påverkat hur resultatet diskuterats i relation till tidigare forskning.

Om vi skulle gjort om studien vid annat tillfälle hade vi förutom strukturerade intervjuer även använt oss av observationer för att på så sätt få en djupare och tydligare bild av specialpedagogens roll i förskolan. Utifrån respondenternas svar i resultatet kunde vi tolka resultatet med koppling till teori och tidigare forskning.

Tillförlitlighet och generaliserbarhet

Repstad (2007) beskriver hur en källas trovärdighet kan bestämmas genom att hitta andra inbördes oberoende artiklar om samma ämne och kontrollera genom att titta på vad som sagts i dem. Bryman (2020) lyfter autenticitet som ett kriterium för bedömning av kvalitativa undersökningar där forskare tittar på om studien ger en rättvis bild av det som studerats. Vidare menar Bryman (2020) att man i studien tittar på om det finns en ontologisk autenticitet, dvs är den till hjälp för de medverkande personerna när det kommer till att få en bättre förståelse av exempelvis en viss social situation eller social miljö.

Då föreliggande studie är en mindre studie ser vi inte att resultatet är generaliserbart för hur specialpedagogens uppdrag i förskolan ser ut i resten av Sverige men eftersom vi intervjuat samtliga specialpedagoger verksamma i förskolan, i den aktuella kommunen, kan resultatet ses som tillförlitligt och generaliserbart i den aktuella kommunen.

8.3 Framtida forskning

I tidigare forskning betonas bristen på aktuell forskning gällande specialpedagogens roll i förskolan men också gentemot specialpedagogik i förskolan, vilket blir ett problem på forskningsfältet. Relevant och aktuell forskning inom specialpedagogens roll och profession är bristfällig och saknas både på nationell och internationell nivå. Den forskning som vi i dagsläget hittat och funnit aktuell och relevant för föreliggande studie är till största delen gjord i Sverige av svenska forskare och i fåtal fall gjord av forskare inom Norden. Bristen på relevant forskning inom specialpedagogik och förskola gjorde att vi fick fundera lite extra kring vilken problemställning vi skulle utgå ifrån i föreliggande studie för att kunna finna tidigare forskning att få stöd i och förhålla oss till i vår studie. Bristen på aktuell forskning kring specialpedagogens roll i förskolan aktualiserar och visar dock vikten av att det görs mer forskning inom området och som därmed tillföra nya kunskaper kring specialpedagogens roll och profession.

I arbetet med studien har nya tankar och funderingar vuxit fram vad gäller nya och intressanta områden att forska vidare kring. Då vi i dagsläget inte funnit så mycket forskning kring specialpedagogens roll i förskolan ser vi stort behov att göra ytterligare forskning inom detta område. Intressant hade varit att göra en jämförande studie där de centrala specialpedagogerna jämförs med de lokala specialpedagogerna vad gäller uppdrag, arbetsuppgifter samt förutsättningar för att få syn på likheter och skillnader samt fördelar och nackdelar i arbetet. En annan tanke är att denna studie hade kunnat göras om i större omfattning samt att den hade kunnat göras om med observationer som komplement till intervjuerna för att på så sätt få en djupare och bredare bild av uppdraget.

8.4 Implikationer för praktiken

Vi tycker att professionen måste få ta sin plats både inom skolan och förskolan. Man ser mycket professionsforskning kopplad till läraryrket men specialpedagogen nämns sällan som en egen och viktig profession. Vi finner det viktigt att låta specialpedagogen bli en egen roll och en del i det skolutvecklande arbetet inom skola och förskola, som en handledande roll som äger en specifik kunskap som erövrats genom högskolestudier som lärare i stort saknar.

Tankegångar kring vårt kommande yrke som specialpedagoger har i takt med utbildningen och genom informationssökande i artiklar ändrats från att vi trodde och upplevde att specialpedagogen var ett eget organ och en självklar del i skolans uppdrag, till att vi nu förstår vilka utmaningar vi har med att erövra en yrkesstolthet som får lov att ta plats i skollagen samt inom andra juridiska lagar och dokument som tillhör skola och förskola. Vi finner det underligt att det saknas mycket kunskap om specialpedagogen och dess roll trots att det ofta pratas om tidiga insatser och extra stöd och anpassningar för elever i behov av det. Av den anledningen ställer vi oss frågan hur politiker, rektorer och andra beslutsfattare kan hänvisa lärare i skola och förskola att arbeta med hälsofrämjande och förebyggande arbete, då kunskaperna är så vaga. I studien blir det tydligt för oss att det är betydelsefullt att skapa goda relationer och samarbete mellan de olika professionerna. Vi har förhoppning om att ytterligare forskning kan stärka professionens roll och ge oss yrkesverksamma specialpedagoger mer att hänvisa till, för att kunna stå upp för vårt uppdrag och våra tänkta arbetsuppgifter.

8.5 Avslutning

Vår förhoppning var att med föreliggande arbete få kunskap om specialpedagogens och speciallärarens roll och profession, samt att kunna bidra till forskningen inom detta ämne då det saknas forskning som täcker många delar av specialpedagogens arbete ute i verksamheterna. Vi upplever att vi genom föreliggande studie har funnit mer kunskap specialpedagogens roll och profession och har en förhoppning om att denna studie kan utöka kunskapen ytterligare hos flera specialpedagoger, verksamma i förskolan.

Referenser

- Abbot, A. (1988). *The system of Professions. An Essay on the Division of Expert Labor*. Chicago: University of Chicago.
- Agaliotis, I. & Kalyva, E. (2009). A survey of Greek general and special education teachers' perceptions regarding the role of the special needs coordinator: Implications for educational policy on inclusion and teacher education. *Teaching and Teacher Education*, Volume 27, Issue 3, April 2011, Pages 543-551.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X10001769?via%3Dihub>
- Ahlberg, A. (2015). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik - att bygga broar*. Liber.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Liber.
- Emanuelsson, I. Persson, B. & Rosenqvist, J. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området: en kunskapsöversikt*. Liber.
- Gjems, L. (1997). *Handledning i professionsgrupper - Ett systemteoretiskt perspektiv på handledning*. Studentlitteratur.
- Guvå, G. & Hylander, I. (2017). *Elevhälsa som främjar lärande: om professionellt samarbete i retorik och praktik*. Studentlitteratur.
- Gäreskog, P & Lindqvist, G. (2020). Working from a distance? A study of Special Educational Needs Coordinators in Swedish preschools. *Nordic Studies i Education*, 40(1), 55–78. <https://doi.org/10.23865/nse.v40.2128>
- Göransson, K., Lindqvist, G. K, Klang, N., Magnusson, G., Nilholm, C. (2015). *Specialpedagogers och speciallärares arbete och utbildning*. En enkätstudie. (2015:13). Karlstad: Karlstad University Studies. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:784444/fulltext01.pdf>
- Jakobsson, I., & Nilsson, I. (2011). *Specialpedagogik och funktionshinder*. Natur & Kultur.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2017). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

Lindqvist, G. (2013). *Who should do What to Whom? Occupational Groups Views on Special Needs* (Serie 22). Jönköping University. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:665062/FULLTEXT01.pdf>

Lundqvist, J. (2018). *Tidiga insatser och barns utbildningsvägar, inkludering och specialpedagogik*. Natur & Kultur.

Nilholm, C. (2019). *En inkluderande skola - möjligheter, hinder och dilemman*. Studentlitteratur.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2021). *Forskningsprocessen*. Liber.

Palla, L. (2020). Similarities and variation in preschool special education studies: An overview of main content themes in Nordic research. Malmö University. *Early Child Development and Care*, ISSN 0300-4430, E-ISSN 1476-8275, Vol. 190, nr 5, s. 698-711
http://mau.diva-portal.org/smash/record.jsf?faces-redirect=true&aq2=%5B%5B%5D%5D&af=%5B%5D&searchType=SIMPLE&sortOrder2=title_sort_asc&query=&language=sv&pid=diva2%3A1397600&aq=%5B%5B%5D%5D&sf=all&aqe=%5B%5D&sortOrder=author_sort_asc&onlyFullText=false&noOfRows=50&dswid=6484

Palla, L. (2021). *Specialpedagogik i förskola: grundläggande huvudsaker och reflekterande djupdykningar*. Studentlitteratur.

Persson, B. (2013). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Liber.

Renbland, K & Brodin, J. (2014). Behövs specialpedagoger i förskolan? *Socialmedicinsk Tidskrift*, 91(4): 384-390. <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:762693/FULLTEXT02.pdf>

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. (4., [rev.] uppl.) Studentlitteratur.

Runström Nilsson, P. (2019). *Pedagogisk utredning och kartläggning, 4 uppl : Att analysera och bedöma elevers behov av särskilt stöd*. Gleerups.

SFS 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/

Skolverket. (2017) *Skolverkets allmänna råd med kommentarer*. Måluppfyllelse i förskolan. Skolverket.

SFS 2007:638. *Skollag*. https://www.lagboken.se/Lagboken/start/sfs/sfs/2007/600-699/d_128234-sfs-2007_638-forordning-om-andring-i-hogskoleforordningen-1993_100

SFS 2017:1111. *Examensförordningen*. <https://www.rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/17/171111.PDF>

Skolverket. (2018) *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Skolverket.

Sucuoglu, B, Bakkaloglu, H, Iscen Karasu, F, Demir, S & Akalin, S. (2013). Inclusive Preschool Teachers: Their Attitudes and knowledge about Inclusion. *International Journal of Early Childhood Special Education* 5(2):107-128.

file:///C:/Users/PEJA50~1/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/1928760c-5b4f-4266-9baf-9d6c41f2cd19/A3.pdf

Takala, M. (2012). Effects of History and Culture on Attitudes toward Special Education: A Comparison of Finland and Norway. *ISRN Education* 2012(4).

file:///C:/Users/PEJA50~1/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/9ace687d-acd1-486d-85f7-cf92333f04e5/EffetsofHistory.pdf

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur.

von Ahlefeldt Nisser, D. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag: skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies in Education*, 34(4), 246-264. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-5949-2014-04-03>

Vetenskapsrådet. Expertgruppen för etik. (2021). *God forskningssed*. MT.

Vetenskapsrådet. Expertgruppen för etik. (2002). *Forskningsetiska principer*. MT.

Vetenskapsrådet. (2015). *En likvärdig förskola för alla barn- innebörder och indikatorer*.

Öquist, O. (2018). *Systemteori i praktiken: konsten att lösa problem och nå resultat*. Gothia.

Renblad, K., & Brodin, J. (2014). Behövs specialpedagoger i förskolan? Socialmedicinsk Tidskrift, 91(4), 384–390, <http://hj.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:762693>

SFS 2010:800. Skollag. https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

SFS 2017:1111. Examensordning. Regeringskansliet.
<http://rkrattsdokument.gov.se/SFSdoc/17/171111.PDF>

Bilaga 1

Samtycke till att delta i studien kring specialpedagogens roll och uppdrag i förskolan

Vi som gör denna studie heter Rebecca Parmfjord och Pernilla Järpell och vi är studenter på det specialpedagogiska programmet vid Högskolan Kristianstad. Just nu läser vi vår sjätte och sista termin och tar examen juni 2023.

Studien är ett självständigt arbete och är en kvalitativ studie där fokus för studien är att belysa hur den specialpedagogiska yrkesrollen i förskolan kan se ut. Studien bygger på specialpedagogernas egna tankar och reflektioner utifrån sin yrkesroll kring hur det specialpedagogiska uppdraget kan se ut i förskolan vad gäller bland annat roll, uppdrag och arbetsuppgifter. Datainsamlingen sker genom individuella intervjuer med samtliga specialpedagoger verksamma i förskolan i en mindre kommun. Intervjuerna sker vid ett tillfälle och är individuella och bygger på frågeställningar kopplade till specialpedagogens roll och uppdrag. Intervjun beräknas ta ca 30 min. Intervjun kommer att spelas in med hjälp av en mobiltelefon och det är endast studenterna som kommer att lyssna på det insamlade materialet.

Studien utgår från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilka bland annat innebär att:

- Varje deltagare har rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- Varje deltagare kommer att tillfrågas inför materialinsamlingen och har möjlighet att avböja medverkan i studien.
- Deltagarna och verksamheterna kommer att avidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

Bilaga 2

Intervjufrågor

Bakgrund

1. Ålder? Kön?
2. Vilken utbildning och tidigare erfarenhet har du?
3. Beskriv organisationen du är verksam i?

Ledarskap

1. Hur skulle du beskriva ditt ledarskap?
2. Vilka möjligheter och eventuella hinder kan du se med ditt ledarskap?
3. Vilket perspektiv utgår du själv ifrån?
4. Vilka specialpedagogiska perspektiv syns i verksamheten?
5. Vilka konsekvenser kan man se utifrån de olika perspektiven?

Uppdragsbeskrivning

1. Finns det en tydlig uppdragsbeskrivning? Arbetar man efter den i praktiken?
2. Hur beskriver du ditt uppdrag/yrkesroll?
3. Hur vill du beskriva dina huvudsakliga arbetsuppgifter?
4. Hur mycket tid lägger du på respektive arbetsuppgift?
5. Hur prioriterar du dina arbetsuppgifter?
6. Hur ofta gör du verksamhetsbesök?
7. Vilka förutsättningar behöver du för att kunna utföra ditt uppdrag?

8. Vilka styrdokument ligger till grund för ditt arbete?

Samarbete

1. Hur ser ditt samarbete med pedagogerna ut?

2. Hur ser samarbetet med vårdnadshavare ut?

3. Hur ser samarbetet med rektorn ut?

4. Vad har du för samarbete med andra aktörer?